

Date Printed: 02/10/2009

JTS Box Number: IFES_46
Tab Number: 37
Document Title: ELECTION LAW MADAGASCAR
Document Date: 1989
Document Country: MAD
Document Language: MLA-FRE
IFES ID: EL00638

★ 4 3 5 A 1 D 8 C - 7 1 1 9 - 4 C 1 C - 8 3 F D - 3 B B 5 D E 3 5 9 6 D 1 ★

law/HAD/1989/001/w/autre

ZANAKA MANETRY

4-5-6 Aogositra 1989

Elec Law
Madagascar

MASO MANETRY MALAGASY MIJORO

F Clifton White Resource Center
International Foundation for Election Systems

KMF - FANABEAZANA OLOM-PIRENENA
C.N.O.E. - Comité National d'Observation
des Elections et d'Education des Citoyens

TENY FAMPIDIRANA

Ho fandraisana anjara amin'ny asa fanabeazana ny olom-pirenena Malagasy hahatonga azy ho matotra bebe kokoa ara-politika sady ho fanatanterahana ny hetahetan'ny maro dia nanao seminera-mpiofanana tao Ilafy - Antananarivo ny K.M.F./CNOE ny 4, 5, 6 aogositra 1989. Solontenam-pikambanana samihafa sy mpikambana 70 avy amin'ny faritany 6 no nandray anjara tamin'ny lasy. Ny fatom-piaingana dia ireo taratasy sy fisy K.M.F. nifanaovan'ny Foibe sy ireo namana manerana ny Nosy ka tsapa tamin'izany fa :

- Liam-pivoarana ny ankamaroan'ny olona ary mangetaheta fifanakalozan-kevitra.

- Maro ny Malagasy tsy mahafantatra ireo lalàna fototra mifehy na ny fifidianana na ny olom-boafidy. Miha-maroko ihany koa ireo leon'ny fifidianana atao ara-pomba fotsiny tsy mitondra fiovàna amin'ny fanagejagejana amin'ny endrika maro.

- Namelom-panantenana ny maro ny fijoroan'ny K.M.F./CNOE.

Noho izany, dia mizara 3 mazava ny tanjona ho tratrarina tamin'io lasim-piofanana io :

1°) Fifankalalan'ny samy mpizaika amin'ny alalan'ny fifanakalozana zava-niainana

2°) Fahampafantarana ireo lalàna velona mifehy ny firenena sy ny olom-boafidy.

3°) Fahitana soritr'asa ho an'ny, K.M.F. amin'ny ho avy.

Arak'izany, toy izao ny fizotran'ny seminera :

Andro voalohany

I. Fanokafana

II. Tatitra nataon'ny mpizaika mikasika ny zavatra niainany taloha, nandritra ary aorian'ny fifidia-nana 12 martsa.

Andro faharoa

III. Famelabelarana avy amin'ny teknisiana arahin' adi-hevitra.

Andro fahatelo

IV. Fampizaràna tany amin'ny vaomiera

V. Fanapahan-kevitra ny Fivoriambe

Ary mifanaraka amin'izany no nandaharana ity tatitra ity, izay notovanana Annexes misy :

- ny Fitsipika fototra mifehy ny Fikambanana K.M.F.

- ny lisitry ny mpizaika

- ny anaran'ireo olona ao amin'ny Conseil national.

Ity tatitra ity no natonta dia ho valin'ny hetahetan'ny mpizaika izay naniry ny hitohizan'ny fifandraisana sy ny fifampiofanana eo amin'ny samy mpikambana ary koa hananan'izy ireo fitaovam-piasana hanentanana ny manodidina azy.

Raha misy fanontaniana tiana apetraka, dia azafady avantano ao amin'ny Foibe :

KMF/CNOE

Làlana Rajakoba Augustin

Ankadivato

ANTANANARIVO

I. - FANOKAFANA

A.- Teny fanokafana avy amin'ny Birao

Natolotr'i Ramatoa Madeleine RAMAHOLIMIHASO

Teny nomena hono tompoko maha-solanga. Raha tsy nomena mahajoko. Raha mitsangana eto anoloanareo ny tenako tsy sanatria ditra na haitraitra fa nohon'ny laniera tao amin'ny Biraon'ny Komity Mpanaramaso ny Fifidianana afohezina hoe "K.M.F." ary fantatra amin'ny teny frantsay hoe Comité National d'Observation des Elections, na "C.N.O.E."

Amin'ny anaran'ireto namana rehetra dia fifaliana ho ahy ny miarahaba anareo nanoina ny fanasanay hanatrika ny fanokafana ity lasim-piofanana nomani-nay ity.

Voalohany indrindra, fankaherezana lehibe ho anay ny fahatongavan'ny Filohan'ny Fiangonana efatra ao amin'ny Fiombonan'ny Fiangonan'i Jesoa Kristy eto Madagasikara, na ny solon-tenan'izy ireo.

Miarahaba amim-panajana an' i Pastera RAMAMBA-SOA, Filohan'ny Fiangonan' i Jesoa Kristy eto Madagasikara sy i Monseigneur RABENIRINA, Filohan' ny Fiangonana Anglikana. Tsy miafina aminay tompoko fa be ny andraikitra iantsorohanareo, indrindra fa ao anatin'ny fikarakarana ny faha-100 taonan'ny Cathédrale St. Laurent ao Ambohimano amin'izao fotoana izao ianao Monseigneur. Nefa tsy nataonareo ambanin-javatra ny fanatrehana ny fanokafana ity lasy ity. Koa mankasitraka sy mankatelina tompoko.

Faly miarahaba tahak'izany koa an'i Mompera Adolphe RAZAFINTSALAMA izay solontenan'i Cardinal RAZAFIMAHATRATRA, izay tsy eto an-toerana. Nilaza koa i Pasteur RABENOROLAHY, Filohan'ny Fiangonana Loterana fa hisy solontenany hanatrika izao fotoana izao.

I Mompera Adolphe moa dia Filohan'ny Biraon'ny F.F.K.M. rahateo koa mahafaly anay ny mandray azy.

Mavesa-danja ho anay koa ny hanatrehan'ireo tapaka sy namana ao amin'ny Filan-kevitra Ekiomenika momba ny Fiainam-pirenena na FIEFIP, izay sampan'ny F.F.K.M.

Mavesa-danja hoy izahay, satria ainga avy amin'ny F.F.K.M. no loharano nipoiran'ity "K.M.F./CNOE" ity, raha niantso ny Kristianina ny Filoham-piangonana mba handray andraikitra manoloana ny fifidianana izay efa nisy ka mbola mitohy mandritra ity taona 89 ity, hijoro ho vavolombelona mba hahatonga izany fifidianana izany ho tena safidim-bahoaka an-kahalalahana sy araka ny fahamarinana.

Matoa nirotsaka ny maro taminay dia nohon'ny fanabeazana azo tao amin'ny Fiangonana, tao amin'ny Fikambanana kristianina samihafa. Hoy ny voalazan'ny fanambarana nataon'ny Tompon'andraikitra eo amin'ny Fiangonana Kristianina efatra-tonta tamin'ny 1979 tamin'ny volana jona, izany hoe enim-bolana talohan'ny fitsanganan'ny F.F.K.M., raha mibanjina ny zava-misy tamin'izany fotoana izany :

"Eo amin'ny lafin'ny fiainam-pirenena, samy niezaka ny Fiangonana tsirairay nanentana ny Kristianina hirotsaka eo amin'ny fanompoam-pirenena araka ny toetsain'i Kristy".

Hoy ihany koa io Fanambarana io : "Mazava amin'ny Fiangonana ary inoany fa ireo rantsana na mambra ao aminy dia toy ny olom-pirenena rehetra miaina eo anivon'ny vahoaka, ary manana adidy aman' andraikitra amin'ny firenena tahaka ny olona rehetra eo amin'ny fanorenana rafi-piaraha-monina tsaratsara kokoa hatrany. Koa manana anjara lehibe amin'ny fanabeazana ny olona manontolo sy ny olona rehetra ny Fiangonana, ary amin'izany dia ny Tenin' Andriamanitra no tsy maintsy arahiny sy ekeny ary lalainy voalohany indrindra".

Koa na samy manana ny toerana misy azy aza ny mpitondra fiangonana sy ny olon-tsotra ao amin'ny Fiangonana (lahika) dia samy isan'ny vahoakan' Andriamanitra ka miara-mikaroka ny hanorenana ny rariny sy ny hitsiny, firaisan-kina, firahalahina ary fifankatiavana, miara-miasa ho an'ny soa iombonana.

Ny fijoroan'ny K.M.F./CNOE dia isan'ny fitaovana mba hampodi-ventiny ny teny notorianareo Filoham-piangonana, koa izany no tsy nisalasalanay hanasa anareo amin'izao lasy tsotsotra izao tompoko. Ary ireo fanambarana sy taratasy nosoratanareo dia navelatra etsy amin'ny latabatra etsy mba ho fantatry ny mpizaika.

Tenin-dRay aman-dReny manana andraikitra manokana hampianatra ny vahoakan'Andriamanitra, koa tsy maintsy dinihina, halalinina ary tsakotsakoina.

Mino sy manantena koa anefa isika rehetra fa ny antoko politika dia mikaroka ny hanasoa ny firenena. Izany antony izany no niantsoana azy ireo tsy amim-pihambahambàna amin'ny fanokafana ity lasy ity. Koa mitodika manokana amin'ireo solontenan'ireo antoko politika ireo izahay ary misaotra azy amin'ny fahatongavany.

Mbola antitraterina eto fa tsy miandany amin'antoko politika ny K.M.F./CNOE ary koa tsy manohitra antoko toy izao sy toy izany. Vonona kosa hifarimbona amin'izay rehetra mandala ny rariny, ny fahamarinana, ny soa iombonana. Vonona hitondra ny anjara birikiny, na dia bitika kely fotsiny aza, amin'ny asa fanabeazana ny olom-pirenena malagasy hahatonga azy ho matotra bebe kokoa hatrany ara-politika, izany hoe ho afaka bebe kokoa hatrany haneho malalaka ny safidiny ary handray anjara amin'ny fiainam-pirenena, fa tsy ho tompon-trano mihono na ho vitsika momba kitay na sanatria faty entin'alina mihitsy aza.

Izany antony izany koa no nanasanay ireo Sendikà sy lamina samihafa izay manana andraikitra amin'ny fiarovana ny zon'ny olom-pirenena amin'ny lafiny maro samihafa.

Afaka hifanampy isika mianakavy, satria izay tsy mahay sobika mahay fatam-bary, ary olombelona ihany, mandia tany mety ho solafaka, miloloha lanitra mety ho lena, koa iangaviana an-tànan-droa ianareo nasaina, ireo sokajin'olona soloinareo tena mba hisian'ny fifanakalozan-kevitra eo amintsika tompokò, mba hisian'ny fiaraha-miasa an-kitsi-po.

Mbola Komity bitika kely izahay, zaza bodo mianatra mandeha, nefa vonona hiara-hamindra, hiara-hientana amin'izay mikatsaka ny fandrosoan'ity Tanindrazana iombonana ity. Niantso anareo izahay androany, ary vonona hanatona anareo na rahoviana na rahoviana raha antsoinareo mba hiarahana handray soson-kevitra hanatevenana izay efa tsara, handrindrana izay efa nilaozan'ny toetr'andro ary hanovàna izay misakana ny olom-pirenena malagasy tsy haneho ny safidiny matotra.

Enimpolo na fitopolo mianadahy/mianaka izahay no hifanakalo hevitra mandritra ny telo andro. Hiezaka

hifankahalala bebe kokoa mba hahafahana miara-miasa tsaratsara kokoa. Avy amin'ny lafivalon'ny Nosy, avy amin'ny sehatra maro samihafa (fikambanana sendikà), ao ny tanora, ao ny zokiolona, ao ny vehivavy, ao ny lehilahy, nefa kosa samy maniry hanao tongotra miara-mamindra, soroka miara-milanja hampiroborobo ny tena demokrasia, izany hoe : ny marina, ny rariny, ny fahafahana.

Maro no nandray anjara tamin'ny asan'ny K.M.F./CNOE, ary ho hitantsika izany amin'ny famelabelarana manaraka. Nefa enimpolo na fitopolo mianadahy ihany no tafavory eto noho ny antony samihafa. Ny andrasana amin'izao fihaonana izao dia ny hanetsiketsika ny tsirairay eo amin'ny fanaitairana ny manodidina azy, rehefa tafaverina any amin'ny fihaviany.

Lavitr'ezaka manko ny asa. Tsy mihamina eo amin'ny fanaraha-maso ny fifidianana amin'ity taona ity fotsiny, fa miezaka hatrany hijoro, ary hanaitaitra ny hafa hijoro, hikatsaka izay hahafahan'ny Malagasy rehetra ho tompon'andraikitra amin'ny fampijoroana ny firenena iombonana.

Eo am-pandinihina ny fandehan-javatra, dia ao ny mandrabiraby satria mihevitra fa herim-po very maina izao ezaka ataonay izao. Hoy ny valin-teny nomen'ny namana anankiray nanazava ny tarigetran'ny K.M.F : "Souffrez qu'on vous admire, mais qu'on ne vous imite point".

Ao kosa ny kivy ka tsy te-hanao, ao ny manao ihany, kanefa manao afo-mololo, ao ny te-hanao nefa tsy mahafantatra izay tokony hatao. Izany antony rehetra izany no nahatonga ny Biraon'ny K.M.F nanapa-kevitra tamin'ny volana jiona fa hanao ity lasy ity.

Maro tokoa ny nangataka izao fihaonana izao, na am-bava izany, na an-taratasy.

Vitsy ihany no afaka novoriana, nohon'ny antony samihafa. Tsy maintsy nofantanana ao anatin'ny maro ny mpandrañ'anjara. Tiana atao antso avo anefa, indrindra ho an'ireo nanoratra taty amin'ny Biraon'ny K.M.F nefa ohatra ny tsy nahazo valiny, fa mitohy hatrany ny asa. Ny antony tsy nahafahanay nanome fahafaham-po ny sasany dia satria nisy tsy ampy kely ilay tapakila naelinay ka tsy fantatra ny adiresin'ny mpanoratra. Koa ialàna tsiny any amin'ireny havana ireny, ary iangaviana ianareo havana mpanao gazety manatrika eto hampita ny fialan-tsiny avy aminay, amin'ireo olona tsy nahazo valiny. Ary manainga ireny olona ireny hanoratra fanindroany ka hametraka mazava ny adiresiny mba hitohizan'ny fifandraisana. Tsy ity ihany akory no fiaraha-miasa, fa ny manetsa be mbola ho avy.

Koa dia misaotra mialoha anareo mpanao gazety amin'izay azonareo atao momba izany, sady koa maneho aminareo ny fankasitrahanay amin'ny fahatongavana-reo eto androany.

Niantso anareo izahay satria noheverinay fa ilaina ny hifankalalantsika bebe kokoa : tsy miseho vahoaka firy maintsy ny K.M.F./CNOE hatramin'izao. Koa manolotra ny arahaba sy ny firarian-tsoa ho anareo tompoko. Fantatra fa sarotra ny asa ataonareo sady mety misy fiatraikany be amin'ny raharaham-pirenena. Koa hikapa hahita ny toniny, handidy hahita ny vaniny anie, hitady toko hahita vato, ary hametra-panontaniana hahazo valiny mahafa-po.

Alohan'ny hanomezako fitenenana an'izay hamaky ny hafatra avy amin'ny Ray aman-dReny Cardinal izay tsy afaka nanatrika izao fihaonana izao dia tiana ho

marihina fa anisan'ny mampahery ny K.M.F / CNOE ny fanohanana sy ny firaisankina ampisehoana lamina iraisam-pirenena samihafa. Mahatsapa mantsy izy ireo fa raha misy fandrosoana aty amintsika dia mahazo tombony amin'izany avokoa ny zanak'olombelona eran-tany rehetra. Koa mahafaly anay ny mampahafan-tatra ny anaran'ireo organisations samihafa mifandray amin'ny K.M.F / CNOE ary mampahery azy :

- Conseil Oecuménique des Eglises, izay itambaran' ny Fiangonana Kristianina 300 mahery.
- Conférence des Organisations Internationales Catholiques izay itambaran'ny Organisations Internationales rehetra eken'ny Vatican.
- Fédération des Eglises Chrétiennes de France
- Comité Catholique contre la Faim et pour le Développement (C.C.F.D)
- Conseil Pontifical pour la Promotion de l'unité" des Chrétiens
- Conseil Pontifical pour les Laïcs
- Commission Pontificale Justice et Paix
- Mouvement International des Juristes Catholiques
- Confédération Mondiale du Travail
- Action de Carême Suisse

Izany no manosika anay hiatrika ny adidy amin'ny mpiara-belona ary hiteny hoe : tsy isika malagasy manindrahindra ny fihavanana ho isan'ny soa toavina ambony dia ambony ve no tokony hifanome tanana voalohany hiara-hanorina tany anjakan'ny fahamarinana, ny hitsiny ary ny fifankatiavana ?

***Hafatra avy amin'ny Cardinal RAZAFIMAHATRATRA
novakian'i Père Adolphe RAZAFINTSALAMA.***

**AU CNOE
EN SEMINAIRE - FORMATION
A ILAFY**

Chers amis,

Ne pouvant être parmi vous, par suite d'obligations pastorales que je ne peux pas décommander, je me permets de vous adresser ce message :

J'encourage le C.N.O.E. à poursuivre et approfondir son travail d'autant que de nombreux chrétiens y participent en s'inspirant de l'enseignement de leur Eglise.

Vous avez tenu à affirmer dès le départ que le C.N.O.E. n'est pas un parti politique et ne se substitue à aucun parti. Je me réjouis de voir qu'il se préoccupe du redressement de la nation, tout comme le font d'autres associations préoccupées par l'avenir de notre pays.

Espérant que vos travaux apporteront une contribution originale dans cette perspective, je vous réitère mes encouragements et vous assure de mes prières.

B.- *Topi-maso ny asan' ny K.M.F.*

Natolotr'Andriamatoa Bruno BETIANA

Inona no lasa ? Manao ahoana ny ho avy ?

Ho valin'ny antson'ny FFKM tamin'ny taratasy pastoraly nalefany ny 10 fébroary 1989, dia mijoro ny Komitim-pirenena manaramaso ny fifidianana (KMF). Tsy ho an'ny fifidianana Filoham-pirenena ihany no nijoroany fa ho an'ny fifidianana hafa atrehina amin'ity taona 1989 ity.

Solon-tenampikambanana tsy miankina amin'ny Fanjakàna, mpikatroka avy amin'ny Sendika mahaleo tena (tsy mirohy fihavanana amin'ny antoko politika), olom-pirenena tsotra terem-panahy : ireo no niombonkery, niombon'ezaka ao amin'ny KMF, entanim-pahavononana handray andraikitra miaraka manatanteraka lahasa famohazan-tsaina, fanentanana sy fanabeazana ny Vahoaka malagasy hahalala ny zony mba ahafahany mifidy an-kalalahana. Sady tsy azo ampitahorana no ho tsy azo rebirebena amin'ny kabary tsara lahatra sy ny ronono an-tavy eo ampanatanterahana ny adidy maha-Olom-pirenena amin'ny fifidianana.

Ny foto-piaingana dia ny fahatsapana fa lasa fomba mahazatra eto amintsika hatramin'ny andron'ny fanjanahan-tany ny hosoka, ny famoretana na fampitahorana ny Vahoaka hifidy an'ity, tsy hifidy an'iroa, manery ny safidin'ny olona hanaraka izay baiko na safidin'ny mpitondra.

Ny tsy hiverenana intsony amin'ireo fihetsika mamoa-doza ireo sy hitandroana ny fahafahan'ny Vahoaka mifidy malalaka, ho fitandroana ny fahamarinan' ny fifidianana atao ary ho fanabeazana

Vahoaka Malagasy hahalala ny zo sy adidiny amin'ny maha-olom-pirenena azy no antom-pijoroan'ny KMF.

Araka izany dia tsy ho tantara indray miseho ny asan'ny KMF, fa kendrena ho asa mitohy sy maharitra satria fanabeazana ny Vahoaka mpifidy, fanabeazana ny Olom-pirenena Malagasy.

Tsapa dieny teny am-piaingana fa ho sarotra sady goavana ny asa iantsorohan'ny KMF. Ho voasahana ve ny fanaraha-maso ny Biraom-pifidianana miisa aman'alina maro manerana ny Nosy ?

Inona no fomba fiasa hahombiazana ?

Aiza no ahitana ny enti-manana hanatanterahana ny asa ?

Fanontaniana tsy maintsy novaliana mazava tao anatin'ny fotoana fohy ireo, noho ny antony niarahana mahalala, fa tampoka ny fanapahan-kevitry ny Filohan'ny Repoblika, nampandroso ny fotoam-pifidianana (12 martsa 1989).

12 MARSÀ : NANAO IZAY TRATRANY NY KMF

Na teo aza izany rehetra izany, dia niezaka nanao izay azony natao ny KMF.

1. - Nanome toro-làlana ho an'ny Vahoaka mikasika ny tokony hataony mialoha, mandritra sy aorian'ny fifidianana :

- Fanamarihana ny fahatongavan' ny biletan' ny Kandida rehetra ;
- Ny fisian'ny trano fisainana "isoloir" ao amin'ny biraom-pifidianana ;
- Ny boky mirakitra ny anaran'ny mpifidy sy fanamarinana ny isan' ny mpifidy ;

- Fiambenana ny vata "urne" ;
- Fisian'ny Delege tsy tapaka ao amin'ny biraom-pifidianana ;
- Fiatrehana ny fanisam-bato sy fanaraha-maso ny fanoratana ny Procès-verbal (P.V.) ;
- Fitsipahana ny hetraketraka sy fampitahorana samihafa, sns...

2. - Nanao fisy naparitaka ho fenoin'izay rehetra manana finiavana sy mangetaheta fahamarinana. Fitaovana iray nanarahana ny fizotry ny fifidianana ny fisy ho an'ny toerana tratra sy nanatanterahana ny fanaovana izany.

NY ZAVA-MISY MOMBA INY FIFIDIANANA 12 MARTSA INY

Tsy mihambo ho mahalala manontolo ny zava-niseho tamin'iny fifidianana iny ny KMF, satria tsy nahakasika ny Biraom-pifidianana rehetra ny asany. Na izany aza, dia azo itarafana ny zava-niseho tamin'ny biraom-pifidianana maro : fahadisoana sy fandikàna lalàna na koa fomba fanao mety manimba ny fahamarinan'ny latsa-bato, araka ny voalazan'ny fisy sy taratasy tatitra voarain'ny KMF :

- Fisakanana ny hametrahana ny biletan'ny Mpilatsaka ho fidina ;
- Fanomezana kara-pifidianana olona tsy manana zo amin'izany :

ohatra : zaza tsy ampy taona ...

- Tsy fanomezana kara-pifidianana ny olon'antoko hafa ;
- Fisian'olon-kafa ankoatry ny mpifidy ao amin'ny trano fisainana
- Fisokafan'ny biraom-pifidianana tara loatra ;
- Fanaovana ny fifidianana ny 13 martsa ;
- Tsy fisokafan'ny biraom-pifidianana vitsivitsy mihitsy ;
- Fisakanana sy fandrahonana ny delege sy asesera tsy hiditra amin'ny biraom-pifidianana ;
- Fanekena olona iray hifidy in-droa na mihoatra ;
- Fananan'ny mpifidy kara-pifidianana maro ;
- Anarana sy kara-pifidianana tsy mifanaraka ;
- Kara-pifidianana tsy zaraina amin'ny tompony ;
- Kara-pifidianana raisina tsy arahin-tsonia ;
- Famelana olona hifidy tsy mampiseho kara-pifidianana na Ordonnance ;
- Tsy fitakiana kara-panondro tamin'ny fandatsa-ham-bato ;
- Fanamarinana sy latsa-bato ataon'ny mambran'ny birao ihany fa tsy arahin'ny sonian'ny mpifidy ;
- Fanisam-bato tsy natao ampahibemaso ;
-

• Tsapa tamin'ny fandraisan'ny olona anjara fa nifanandrify amin'ny hetaheta lalina tao am-pon'ny olom-pirenena maro ny ainga nataon'ny KMF no sady nampihotra ny sain'ny olona tsy hilefitra intsony eo anatrehan'ny lainga, hosoka, ny fanangolena ary ny tahotra.

- Tsapa ihany koa fa miha-mahatsiaro tena amin'ny fandraisana an-tànana ny ho avim-piainany sy amin'ny maha-tompon'andraikitra amin'ny fampivoaram-pirenena azy ny Vahoaka.

NY FITOHIZAN'NY TANTARA, TAORIAN'NY 12 MARTSA

Samy niara-niaiky ny besinimaro na ny Fitondram-panjakana aza tamin'ny alàlan'ny Minisitry ny Atitany (Kabary 15 martsa 1989) tamin'ny tompon'andraikitra ny VIP Antananarivo-Renivohitra.

"Tsy lavorary ny fifidianana teo ...", hoy Ingahy Minisitry.

Isan'ireo voalohany nahatsapa ny lesoka samihafa tamin'ny fifidianana ny KMF. Porofo maro no teo am-pelatanany araka ny fisy sy tatitra samihafa.

Ho fanohizana iny asa natao iny, indrindra hisorohana ny lesoka samihafa sy fandikan-dalàna dia :

- Nanao fanambarana samihafa ho an'ny Vahoaka, ho an'ny mpitondra fanjakana ny KMF, nampiseho ny lesoka sy ny rangory fototry ny afo amin'ny tsy fetezan'ny fifidianana natao niainga tamin'ny vokatry ny fandravonana ny voalazan'ny fisy sy ny tatitra ny fanambarana natao.

- Nanatona ny Filohan'ny Fitsarana Avo momba ny Lalàmpanorenana (HCC) mba hangataka taminy ny vokatry ny fifidianana isam-birao mba hafahana mampitaha an'izany amin'ny fisiny. Nefa tsy afaka nanome fahafaham-po izy : tsy andraikiny izany. Dia mbola mitohy ny fikarohana momba an'io satria heverina fa zon'ny vahoaka ny mahafantatra ny vokatry ny latsabato isam-birao eo amin'ny fanisana ankapobeny.

• Nitaky ny hanavaozana ny Lalàm-pifidianana ny KMF. Tsapany mantsy fa ny andininy sasany amin'izy io dia mety hanimba ny fahamarinan'ny latsabato ary ny sasany kosa dia tsy miantoka ny fahalalahan'ny vahoaka haneho ny safidiny. Izany fahalalahana izany nefa dia zo fototra ho an' ny olom-pirenena tsirairay.

Ary dia nanainga ny rehetra hiara-hikaon-doha amin'ny fanitsiana io lalàna io. Nanolotra soso-kevitra fanovàna ireo andinin-dalàna sasany niteraka ireo lesoka samihafa ary koa fanovàna ny fomba fanao mety manimba ny fahamarinan'ny latsa-bato.

Ohatra amin'izany ny :

- Fanavaozana tanteraka ny lisitry ny mpifidy, isan' ny rangory fototry ny afo amin'ny tsy fetezana samihafa ;
- Fametahana mialoha ny lisitry ny mpifidy "atao petadrindrana";
- Fitakiana ny hampisehoana kara-panondro amin' ny fifidianana rehetra atao ;
- Fanaovan'ny mpifidy sonia ny bokim-pifidianana raha vao avy nandatsa-bato ;
- Fanateran'ny Fanjakana ny valopy sy ny biletà rehetra any amin' ny Biraom-pifidianana ;
- Fanarahan'ny delege sy ny mpanampy azy ny fitondràna ny procès-verbal hatrany amin'ny vaomiera miandraikitra ny fanisàna ankapobe ny vato any amin'ny Fivondronana ;
- Tsy fampiasàna fitaovam-panjakana amin'ny fifidianana ;
- Fanomezana zo mitovy ny mpifanandrana rehetra.

Nivoaka ny fanavaozana ny Lalàm-pifidianana nataon'ny Fanjakana tamin'ny 11 may 1989.

NY FAHITAN'NY KMF NY FANAVAOZAN-DALANA

Niainga tamin'ny fahatsapany ireo lesoka fandikan-dalàna samihafa tao anatin'ny fanadihadiana nataony (fisy, tatitra) ny tolo-kevitra ny KMF.

Raha ny fahatsapan'ny KMF no itarafana ny fanovàna nataon'ny Fanjakana, dia tsy nikasika afatsy ny fanatsorana ny fanendrena ny delege sy ny fanasaziàna mafy kokoa ny ala-bato. Raha tsorina dia izao : anarany fotsiny ny hoe fanavaozan-dalàna.

Ny ankabeazan'ny ahiahin'ny KMF dia tsy afaky ny lalàna vaovao.

Toa ny :

- Mbola ahafahan'ny sasany mifidy im-betsaka ny hananany kara- pifidianana maro ;
- Ny tsy fanaterana ny biletà any amin'ny biraom-pifidianana ;
- Fifidianana tsy itakiana kara-panondro ;
- sns

TOA MAZAVA TAKONA NY HO AVY

Tsia, satria tapa-kevitra ny KMF fa :

- Hijoro ho rafitra maharitra ho fanabeazana ny vahoaka amin'ny fampahafantarana ny zo-ny sy fiarovana izany mba hafahany handray an-tànana ny raharaham-pirenena.
- Vonona hifampidinika amin'ny rehetra : Mpitondra Fanjakana, Hery velona samihafa, Antoko Politika, hiara-mijery ny fomba androsoana bebe kokoa hatrany amin'ny tena demokrasia.

- Ka na tsy manaparitaka fisy manokana momba ny fifidianana Depiote aza amin'ity, noho ny lalàm-pifidianana zara raha miova ka ny teo ihany no mbola hiverina, dia manainga ny rehetra mbola ho mailo ary hamerina aty amin'ny foibe KMF ity tapakila ampiarahinay amin'ity taratasy ity.

Miangavy anareo hilaza amin'ny fomba tsotra sy mazava ny fisehoan-javatra samihafa angatahina amin'io tapakila io.

Ho famaranana, dia fisaorana eram-po, eran-tsaina no atolotry ny KMF ny olom-pirenena terem-panahy nanaiky hisahirana tamin'ny 12 martsa ary mbola hisahirana amin'ny manaraka ho fampandrosoana ity Tanindrazana iombonana ity.

MITOHY HATRANY NY FIARAHA-MIASA EO AMINTSIKA.

IANAREO HERINAY

IZAHAY TOKINAREO

D.- Famelabelarana ny tarehy marika azo tamin'ny fifidianana 12 martsa 1989 , ,

Nozaraina tamin'ny mpanatrika rehetra ny taratasy mirakitra ny vokatry azo tamin'ny fifidianana ny 12 martsa ka novoabasan-dRamatoa Marta ANDRIANTSIFERANA.

A l'occasion de l'observation des élections présidentielles du 12 mars 1989, le CNOE a reçu trois sortes de documents :

- des lettres décrivant des faits et ne contenant généralement pas de donnée quantitative ;

- des fiches préimprimées dites "fiches CNOE" diffusées avec un mode d'emploi et contenant d'une part, des informations de nature qualitative et d'autre part, des données chiffrées ;
- des procès-verbaux remis par les délégués de candidats dans les trois semaines qui ont suivi le scrutin.

La présente note rend compte des résultats chiffrés puisque les autres informations ont déjà fait l'objet de communiqués;

I. TABLEAUX DE SYNTHESE

1) Les données fournies par les "fiches CNOE", regroupées et traitées informatiquement, sont synthétisées dans le tableau A intitulé "Récapitulation des résultats ressortant des fiches préimprimées". L'échantillon ainsi observé concerne 782 bureaux de vote et 547 584 votants répartis dans 48 Fivondronana.

TABLEAU A
RECAPITULATION DES RESULTATS
RESSORTANT DES FICHES PREIMPRIMEES

Nombre de FIVONDRONANA 48

Nombre de bureaux assistés	782	Nombre de votants : 547 584
Avec incidents	427	Nombre de votants : 307 976 % 56,24
Sans incident	355	Nombre de votants : 239 608 % 43,76

	Monja Jaona	Marojama	Ratsiraka	Manandafy	Blancs	Nuls
Avec incident	14136	54268	137445	93586	5373	3169
Sans incident	10724	42546	112499	67221	4102	2516
TOTAL	24860	96814	249944	160806	9475	5685

POURCENTAGE

	Monja Jaona	Marojama	Ratsiraka	Manandafy	Blancs	Nuls
Avec incident	4,58	17,62	44,62	30,38	1,74	1,02
Sans incident	4,47	17,75	46,95	28,05	1,71	1,05
	----	----	----	----	----	----
TOTAL	4,53	17,68	45,64	29,36	1,73	1,03

2) De la même manière, les données reprises des procès-verbaux sont synthétisées dans le tableau B intitulé "Récapitulation des résultats ressortant des procès-verbaux". Ces résultats portent sur 1 563 bureaux de vote et 810 232 votants répartis dans 35 Fivondronana.

TABLEAU B
RECAPITULATION DES RESULTATS
RESSORTANT DES PROCES-VERBAUX

Nombre de FIVONDRONANA : 35

Nombre de bureaux : 1 563

Nombre de votants : 810 232

	NOMBRE	POURCENTAGE
MONJA Jaona	31 953	3,94
MAROJAMA	189 907	23,44
RATSIRAKA	392 627	48,46
MANANDAFY	175 196	21,62
Blancs/Nuls	20 549	2,54

Des commentaires reçus sur papier libre, mais dûment signés par leurs auteurs, qui ont en outre indiqué le numéro de leur carte d'identité, font apparaître que les chiffres transcrits sur nombre de procès-verbaux pourraient être sujets à caution.

D'autres commentaires concluent que les chiffres publiés dans les Fivondronana étaient différents de ceux qui ressortaient des procès-verbaux. Les résultats détaillés par bureau de vote affichés dans les Fivondronana ne sont plus disponibles, semble-t-il. Là où nous pensions les trouver, c'est-à-dire à la Haute Cour Constitutionnelle ou à la Commission de recensement de chaque Fivondronana, le refus de communiquer a été opposé au CNOE au motif que ces informations ne sont plus disponibles. De ce fait, des vérifications qui auraient pu nous permettre de nous faire une opinion n'ont pas pu être menées.

3) Les informations obtenues de ces deux tableaux A et B ont été par la suite compilées dans un troisième tableau C, intitulé "récapitulation des résultats sur procès-verbaux et fiches CNOE".

TABLEAU C
RECAPITULATION DES RESULTATS
RESSORTANT DES PROCES-VERBAUX ET DES FICHES

Nombre de FIVONDRONANA : 60

Nombre de bureau : 2 250

Nombre d'inscrits : 1 431 152

Nombre de votants : 1 280 517

	NOMBRE	POURCENTAGE
MONJA Jaona	53 029	4,14
MAROJAMA	277 180	21,64
RATSIRAKA	611 662	47,76
MANANDAFY	310 759	24,26
Blancs/Nuls	27 887	2,17

II. - ESSAI D'ANALYSE

Les résultats ainsi obtenus concernent 2 250 bureaux de vote, ainsi qu'il ressort de la récapitulation suivante :

- Résultats rapportés par les "fiches CNOE"	782 bureaux
- Résultats rapportés par des "procès-verbaux"	1 563 bureaux

Total.....	2 345 bureaux
• Doubles-emplois	95 bureaux
• Nombre de bureaux de vote observés	2 250 bureaux

=====

L'échantillonnage du CNOE se présente comme suit, en comparaison avec les totaux nationaux :

Libellés	Observations CNOE	Totaux nationaux	Pourcentage
Nombre de bureaux	2 250	12 175	18,48 %
Nombre de Fivondronana (1)	60	110	
Nombre de votants	1 280 517	4 747 908	26,97 %

(1) A noter que dans les Fivondronana où le CNOE était présent, seulement quelques bureaux ont été observés.

Les voix obtenues par les quatre candidats se présentent comme suit :

A) Si, comme il a été procédé pour les décomptes officiels, on ne tient pas compte des votes blancs ou nuls dans le calcul des pourcentages :

	Echantillonnage CNOE		Résultats officiels	
	Nombre	Pourcentage	Nombre	Pourcentage
MONJA Jaona	53 029	4,23	137 620	2,97
RAZANABAHINY Marojama	277 180	22,12	685 999	14,81
RATSIRAKA Didier	611 662	48,83	2 899 679	62,62
MANANDAFY Rakotonirina	310 759	24,80	906 517	19,58

B) Si l'on tient compte des votes blancs ou nuls dans le calcul des pourcentages :

	Echantillonnage CNOE		Résultats officiels	
	Nombre	Pourcentage	Nombre	Pourcentage
MONJA Jaona	53 029	4,14	137 620	2,89
RAZANABAHINY Marojama	277 180	22,64	685 999	14,45
RATSIRAKA Didier	611 662	47,76	2 899 679	62,08
MANANDAFY Rakotonirina	310 759	24,26	906 517	19,09
Blancs ou Nuls	27 887	2,17	117 093	2,46

III. - REMARQUES

1) Il n'est pas normal de mettre sur le même plan les votes nuls et les votes blancs, leur signification étant différente.

2) Ont été retenus dans les observations du CNOE, non seulement les chiffres émanant de bureaux de vote où aucune irrégularité flagrante n'a été constatée, mais également les chiffres émanant de bureaux où ont été constatés des faits de nature à entacher la sincérité ou la régularité du scrutin ou de nature à frapper de nullité les résultats.

3) Les chiffres officiels détaillés par bureau de vote ne sont pas disponibles auprès de l'Administration. Considérant qu'il s'agit là d'une lacune grave, le CNOE a effectué des démarches pour obtenir ces informations, mais vainement. C'est ce qui explique la publication tardive des résultats chiffrés relevés par le CNOE.

Compte-tenu de ces remarques, les analyses n'ont pas été poussées plus avant. Toutefois, les fichiers dont ont été extraites les informations publiées par le CNOE peuvent être mis à la disposition de toute personne intéressée.

Taorian'ny fanokafana natrehana'ny olona nasaina sy ny mpanao gazety dia niroso tamin'ny fandaharana voasoritra ny mpizaika.

II. TATITRA NATAON'NY MPIZAIKA

Natomboka tamin'ny tatitra avy any amin'ny Faritanin'ny Toliara, ka notohizan'ireo avy any Fianarantsoa, Mahajanga, Antsiranana, Toamasina ary nofaranan'ny avy eto Antananarivo.

A. - NY ZAVA-NISY

Samy nanana ny endrika mampiavaka azy ny fisehoan-javatra isam-paritany, nefa raha fintinina dia izao no nisongadina amin'ny ankapobeny :

a) Mikasika ny fifidianana mivantana

Nanamafy ny toe-javatra efa voalaza ny Foibe K.M.F. ombieny ombieny, tamin'ny filazana (communiqué) maro navoaka an-gazety ny voalazan'ny rehetra. Nisy ireo hala-bato na fandisoana ny vato na mivantana io na amin'ny alalan'ny hafetsena sy fandrebirebena.

Ohatra :

- Fametrahana vata fandatsaham-bato roa amin'ny biraom-pifidianana (B.V.) iray.

- Fisian'ny Quartier Mobile ao anatin'ny efitra fisainana (isolair) mampirisika ny mpifidy handatsa-bato ho an'ny A.RE.MA.

- Fandisoana ny anaran'ireo mpifidy na tsy fanomezana karatra ireo ahiana fa tsy hifidy ny kandida amperin'asa.

- Fanovàna ny biraom-pifidianana ny andron'ny fifidianana.

- Tsy famelana ny delege sy ny asesora hanao ny asany.

- Fanovàna tsotra izao ny valin'ny latsa-bato.

b) Teo anelanelan'ny 12 martsa sy 28 mey

Fanenjarahana, fampijaliana ary fanaovan-toetra tsy zaka no niainan'ny ankamaroan'olona izay nolazaina fa mpanohitra.

Ohatra :

Tao Mahajanga :

Raha tsy nisy ny vary, naverimberina tamin'ny olona ny hoe : "mandehana maka any amin'ny VONJY" na koa, "Raha tsy mandatsaka vatomena amin'ny fifidianana solombavam-bahoaka dia tsy hisy zavatra omena anareo". Izay mpiasam-panjakana ka sahy nijoro dia nahazo famindra-toerana (affectation).

Tao Fianarantsoa :

Taorian'ny 12 martsa, nirongatra indray ny asan-dahalo izay efa nihena teo aloha. Nampanantena ny A.RE.MA fa hofaoanana izany raha mifidy vato mena amin'ny fifidianana manaraka.

Tao Toamasina :

Nisy ny fandrahonana tamin'ny antsy. Nolazaina ny Mission Catholique tao Fénerive-Est sy ny Centre St Benoit fa mpanohitra satria nanome trano ny kandida hafa nanaovany propagandy raha tsy nahazo tranom-panjakana izy ireo.

Tao Antalaha :

Nampitahorina ny vahoaka fa tsy hisy lalana ho vita raha mbola tsy mifidy vato mena amin'ny fifidianana solombavambahoaka.

d) Mikasika ny fiainam-pirenena ankapobeny

Raha ara-ekonomika no jerena dia anisan'ny nahasarika ny sain'ny maro ny fihetsika sy fiasan'ny karana. Eo ampelatanan'izy ireo ny toe-karena : fitaovam-pitanterana, orinasa mpanodina akoran-javatra, amin'ny tanàna sasany ny 80 % ny trano, sns ... Izy ireo no lasa tompon'ny tany.

Na dia eo aza izany toe-javatra izany, moa ve tsy isika Malagasy ihany no nanome alalana azy ireny ? Manamafy izany dia tera-tany Malagasy avokoa ny mpiandraikitra any amin'ny sampan-draharaham-panjakana sy any amin'ny Banky. Maro amin'izy ireny no resin'ny tsolotra sy ny kolikoly ka manodina ny soa iombonan'ny vahoaka. Ary izany no mampitombo ny fatokisan-tenan'ny karana ka ahasahiany miavonavona sy manambany ny tera-tany.

Raha ny ara-politika indray no asian-teny dia ny fizotran'ny tantaram-pifidianana no tokony ho saintsainina hoy ny mpizaika iray. Tsy mbola nisy Filoham-pirenena teto Madagasikara hoy izy tonga teo amin'ny fitondrana tamin'ny alalan'ny fifidianana. Olona vitsivitsy no nanolotra an'i TSIRANANA ho eo amin'ny governemanta vonjimaika (gouvernement provisoire) izay vao lany indroa miantoana. I TSIRANANA no nanome fahefana an'i Général RAMANANTSOA izay namindra izany tamin'i RATSIMANDRAVA. I RATSIRAKA dia naroson'ny Directoire Militaire izay vao namafisin'ny referendum.

Izany hoe ny fomba nahatongavan'ny filoham-pirenena Malagasy nifandimby eo amin'ny fitondrana hatramin' izao no vato misakana ny tena fisian'ny demokrasia sy fifidianana marina eto amin'ny tanindrazantsika.

B. - INONA ARY NO MAHATONGA IZANY REHETRA IZANY ?

Tsy nahazoan'ny vahoaka naneho ny safidiny marina ny rafi-pitantanan'ny fifidianana teto Madagasikara. Manampy-trotraka izany ny fampihorohoroana sy ny antsojay isan-karazany.

Niara nilaza ny mpizaika rehetra fa tsy mitovy ny hery teo am-pelatanan'ireo kandidà : ny am-perin'asa nampiasa ny fitaovam-panjakana sy ny mpiasam-bahoaka ary nampihatra ny fahefana mbola ananany. Ny sisa kosa ny herin-tsainy sy herim-batany ihany.

Izany tsy fifandanjan'ny hery izany ve no mahatonga ny mpikatroka sasany hitavozavoza ?

Hita koa fa ny tsy fahalalan'ny vahoaka ny zony dia manome vahany ny hosoka sy fampitahorana amin'ny endrika samihafa.

Nohamarinin'ny mpizaika fa roa no fototry ny tahotra :

- fiarovana ny tombon-tsoa manokana ho an'ireo izay manana izany ;

- tsy fahafahan'ny valalabe mandry hanohitra ny fanararaotam-pahefana ary tsy fisian'ny sehatra hitarainana (recours) ary izany dia hatramin'ny ambaratonga fototra ka hatramin'ny ambony indrindra.

Raha aravona izany dia samy manararao-pahefana hanao lalàna hiarovany ny tombontsoany samy irery sy ny any manodidina azy ireo vitsy an' isa tonga eo amin'ny seza. Vokatr'izany dia tsy manantena fiovàna firy amin'ny alalan'ny fifidianana ny vahoaka Malagasy. Tsy afaka hiantehitra amin'ny lalàna misy na dia azo tsapain-tànana aza ny fifandisoan-javatra samy hafa mikasika ny fifidianana sy ny vokany.

D. - NOHO IZANY TSY VERY VE NY FANANTENANA ETO AMIN'NY FIRENENTSIKA ?

Raha tomorina akaiky ny fizotran'ny tantara, na dia eo aza ireo lalàna tsy ahitan'ny vahoaka firy ny marina, velom-panantenana ihany izy noho ny fijoroan'ny fikambanana tahaka ny K.M.F./CNOE. Hetahetan'ny maro ny hitohizan'ny asan'ny K.M.F./CNOE, tsy amin'ny fifidianana ihany fa amin'ny sehatra rehetra fanabeazana ny olom-pirenena.

III. - FAMELABELARANA AVY AMIN'NY TEKNISIANA

Teknisiana 5 no nanao famelabelarana mikasika ny olom-boafidy, ny demokrasia, ny lalàmpanorenana, ny lalàm-pifidianana ary ny Tribonaly mitsara ny kaontim-panjakana.

A. - NY OLOM-BOAFIDY

Atoa RAJAONSON Jean Pierre mpiandraikitra ao amin'ny "Tutelle et Contrôle V I P amin'ny faritany Antananarivo" izay miala tsiny amin'ny tsy fahafahan' ny filohan'ny faritany Atoa Roland RAMAHATRA no nanokatra ny famelabelarana mikasika an'io loha-hevitra io. Nizara 4 ny famelabelarana nataony :

- 1° Ny atao hoe V I P sy ny olom-boafidy
- 2° Ny andraikitra ny V I P sy ny olom-boafidy
- 3° Ny ezaka ataon'ny faritany

Ny V I P izay lazaina fa olom-boafidy dia ny fikambanan'ny olom-boafidy sy ny komitim-panjakana raha ny didy aman-dalàna no jerena (décret 77-413) Ny olom-boafidy dia tsy mpiasa matianina fa "mandaté". izany hoe azo atao ny manala azy. Ny vahoaka ao amin'ny fokontany nifidy azy no afaka manao izany. Ny olom-boafidy dia solontenan'ny fitondrana foibe, satria izy no mpanatanteraka. Ny delege dia mpanolontsaina miasa ho an'ny filohan'ny Komity Mpanatanteraka. Tsy voatery monina ao amin'ny fokontany tahaka ny olom-boafidy izy fa azo afindra tahaka ny mpiasam-panjakana rehetra.

Ny firafitry ny ambaratongam-pahefana samihafa sy ny andraikitra napetraka ho tanterahin'ny olom-boafidy :

PRDM CSR	ANP HCC	GVT KMF
FAR : Prezidà Komity Mpanatanteraka Komity Mpanatanteraka	Komitim-paritany Filan-kevim-paritany	Sekretera Jeneraly Komitim-panjakana
FIV : Prezidà Komity Mpanatanteraka Komity Mpanatanteraka	Filan-kevim-pitondrana	Delegen'ny Komitim-panjakana
FKT : Prezidà Komity Mpanatanteraka Komity Mpanatanteraka	Adjoint (Mpanampy)	Delegen'ny komitim-panjakana

Ny fahefana dia samy manana ny azy, ny komity mpanatanteraka dia mandray baiko avy any ambony sady solontenan'ny vahoaka koa.

Manatanteraka izany baiko izany izy. Ao amin'ny V I P ny Vondrom-bahoaka no maka fepetra (délibération) fa tsy afaka mandray fanapahan-kevitra kosa (décision). Ny filan-kevi-bahoka no manatanteraka.

2° - Ny andraikitry ny V I P sy ny olom-boafidy

Ny lesoka goavana eo amin'ny olom-boafidy hoy ny mpandaha-teny dia ny tsy nianarany io asa io. Saropady ny andraikitry ny V I P satria fitantanana ny vahoaka ka tokony hisy lamina (organisation) entina manatanteraka azy. Ny olom-boafidy tsirairay dia samy afaka

mampiditra ny fahefany amin'izay heveriny fa mety, nefa kosa ny governemanta no mibaiko ny asa ataony izay nolanian'ny filan-kevi-bahoaka. Izany hoe : manankery eo amin'ny V I P ny teny hoe : "Teny miakatra ifampierana, teny midina ifampifehezana".

3° - Ny ezaka nataon'ny Faritanin'Antananarivo

Anisan'ny ezaka natao voalohany ny fampiofanana ireo olom-boafidy tao amin'ny Firaisana I nandritra ny herin-taona. Voakasika tamin'izany ny "Formalités" d'enregistrement et timbres sy ireo toro-làlana ho an'ny Komity Mpanatanteraka".

Eo amin'ny lafiny toe-karena, namatsy fitaovana ny tantsaha mivondrona, ho entina mamokatra ny Faritany (E. F. A.)

Ara-tsosialy : teo koa ny fametrahana tahirimpanafody na "Pharmacie Communautaire Villageoise".

Anisan'ny nasongadin'ny mpandahan-teny fa raha azo ialàna ny adidy, ny andraikitra kosa tsy azo hidifina. Na dia tsy tanteraka aza ny zavatra rehetra (rafitra, fandaminana sns...) rehefa mandray andraikitra ny tsirairay dia azo andrandraina ny fanatsaràna.

Rehefa vita ny famelabelarana, dia narahin' adivevitra.

Mipetraka ny fanontaniana : tena mahomby ary maharitra ve ireny ezaka ireny ? Mbola mifandraika amin'ny hetahetan'ny vahoaka ve ny V I P ? Ary ahoana ireny fanodikodinam-bola ireny ?

Nasian-teny koa ny mikasika ny "opérations" samihafa : SIVANA, DITRA, sns... izay nahafaty olona maro tsy nanao fahadisoana akory. Eo koa ny Tournée de Police Générale Renforcée et Intensifiée (TPGRI), izay

noharin'ny mpandahan-teny amin'ny "tourn  e de pacification" tamin'ny andron'ny fanjanahan-tany.

B. - NY FIFANDRAISAN'NY V I P SY NY FONKSIONERA

Namelabelatra izany kosa ny mpandahan-teny faharoa, Andriamatoa RAZAFINDRAZAKA.

Ny firenentsika, hoy izy, dia Repoblika Demokratika, izany hoe ny vahoaka no tompom-pahefana, masimandidy, ka io vahoaka io no mitsinjara ny fahefana.

Namafisiny ny voalaza teo aloha fa ny Vondrom-bahoaka dia ny :

- Ny fokonolona manana komitim-pokontany izay mitambatra ho Firaaisana izay mivondrona ho Fivondronana ka tonga ho Faritany izay miisa enina manome ny R.D.M.

- Ny Fonksionera sy ny olom-boafidy mitambatra no atao hoe V I P ka antsoina hoe Komity mpanatanteraka sy "Conseil Populaire" miaraka.

Izay lany tao amin'ny FKT no mifidy ny mankany amin'ny Firaaisana, ireo indray no mifidy ny ho ao amin'ny Fivondronana, ary izay lany ao amin'ny Fivondronana no mifidy ny ho ao amin'ny Faritany.

Ny V I P, hoy ny mpandahan-teny, tsy Vondrom-bahoaka tolорana fahefana fa izar  na fahefana.

Na dia Governementa kely ka manao izay lal  na hifehezana ny faritaniny aza ny V I P dia manatanteraka koa ny baiko avy any amin'ny Governemanta Foibe sy ny V I P eo amboniny.

Ny Faritany iray dia tsy manao lal  na ho an'ny faritany hafa fa ho azy ihany. Ary ny fomba fiasan'ny

samy V I P mety ho samy hafa ; ny asa dia izay baikoin'ny Governemanta sy izay lanin'ny Conseil Populaire.

Ny asa sahaniny dia izay momba ny :

- eo amin'ny fanovàna lalàna hififehezana toy ny dina
- eo amin'ny fitsarana : izay asaina iadidiana
- eo amin'ny lafiny ara-toekarena : famokarana amin'ny fomba sosialista, sy ny sisa
- eo amin'ny fifidianana sy fanonganana solontena
- fanatsarana ara-nofo, ara-tsosialy, ara-koltoraly

Ny Komity mpanatanteraka no manatontosa - Ny Komity "administratif" kosa tsy tompon' andraikitra fa mpanampy, nefa manana adidy manokana : manaramaso ny taratasim-bola eo ambaniny.

Izany hoe, misy antokon'olona roa ao amin'ny V I P :

- Ny olom-boafidy izay lanian'ny vahoaka
- ny fonksionera izay lanian'ny Fanjakana

Namafisiny tsara fa tsy ny fitatanam-bola no arahan'ny fonksionera maso, fa ny bokim-bola. Tsy adidiny ny manamarina raha tokony natao ny fandanianana na tsia. Tsy manao "inspection de caisse" izy. Hita fa betsaka ny fanodinkodinana.

Ny V I P tsy mahalala afa-tsy ny didy sy ny baiko tao amin'ny Revelisiona, na dia mbola misy manan-kery aza ny taloha.

Notanisain'ny mpandahan-teny ny zavatra tokony harenina :

- avela ny fonksionera hanao ny adidiny, hisahana izany araky ny didy aman-dalàna
- tokony hifandanjanja ny fahefana eo amin'ny vahoaka andaniny sy eo amin'ny birao ankilany

- tokony tsy hampidirina amin'ny asam-panjakana ny politika: ohatra, raha tsy olon'ny antokony dia tsy omena fahafam-po, tsy mahazo sekoly ny tany "tsy mahay mifidy" ...

Ary izany koa no mahatonga ny hosoka any amin'ny mpiasam-panjakana, satria ny mpiasa mpitolon'ny antoko tsy maty manota.

Tamin'ny androko, hoy izy, tsy nisy ny PV vita hosoka, amin'izao fotoana izao, dia fangalarana no hita. Taloha tsy mba hosoka no natao fa fanentanana mifono "astuce" satria miankina amin'ny valin'ny fifidianana ny "avancement".

D. - NY DEMOKRASIA

Toy izao ny famelabelarana nataon'Andriamatoa José RAVELOMANANTSOA, avy ao amin'ny VITM.

Au risque de tomber dans le travers des usages banalisés, permettez-moi tout d'abord de rendre hommage à la détermination et au courage de votre organisation.

Il n'est pas du tout évident, en effet, d'effectuer une telle somme de travail dans un pays aussi vaste, dont les infrastructures de communication sont aussi peu fiables que celles dont vous avez disposées.

Par ailleurs, vos objectifs n'ont peut-être pas toujours été perçus à leur juste valeur, tant par l'Administration, que par les classes politiques et même par l'opinion publique en général.

Vouloir entreprendre le suivi des élections, dans leurs déroulements et leurs résultats est en soi un acte éminemment politique, car cela laisserait entendre que le mécanisme électoral ne tourne pas aussi rond que souhaitable et de facto vous prenez position à l'égard du système en place.

Et l'entreprise devient ambiguë dès lors que vous entendez vous situer au dessus de toute controverse politique et quoi de plus logique pourtant que d'affirmer votre volonté d'impartialité dans l'accomplissement d'une opération de contrôle. Cela relève d'une notion juste de la conception de l'honnêteté intellectuelle, notion qui vous honore au moment où nous assistons à l'érosion continue de toutes nos valeurs morales.

En dépit de toutes ces considérations, vous avez eu le courage d'exister et d'agir, de plus, dans un contexte particulièrement difficile de l'histoire politique de notre pays.

Quelque chose bouge dans ce pays et mon optimisme naturel me pousse à croire qu'une volonté consensuelle existe pour nous sortir de l'ornière dans laquelle nous nous trouvons, votre existence même en témoigne.

La difficulté ne vient pas des idées mais de leurs applications, de leurs modes d'emploi.

Qui, chez nous, oserait, aujourd'hui, refuser aux malgaches leur liberté ou prôner un modèle de société basée sur l'injustice ou la discrimination ?

A ce niveau des concepts, il est clair que pour tout un chacun, le bien être de l'homme passe nécessairement par le respect des libertés individuelles, des droits de l'homme et l'établissement d'une justice sociale.

Mais ces concepts simples se compliquent dès lors que pour leur mise en oeuvre, ils sont pris en charge par un mécanisme politique dont la raison d'être est la conquête du pouvoir ou de s'y maintenir.

Et la difficulté devient très vite un danger car le pouvoir corrompt d'autant plus sûrement s'il n'est pas limité dans le temps et dans son étendue.

Le risque est de voir l'intérêt d'une minorité primer sur l'intérêt général et les notions de liberté et de justice, au nom desquelles ce pouvoir a été conféré, ne sont plus alors, que de vains mots.

Pourtant, dans l'impossibilité de revenir au Gouvernement direct par le peuple comme au temps de l'AGORA d'ATHENES, force nous est d'admettre un tel mécanisme.

Mais il convient de baliser l'exercice de ce pouvoir vers l'épanouissement de toute la collectivité, en général et le bien être de chaque homme en particulier, en l'occurrence celui du malgache.

D'où la nécessité de réconcilier le pouvoir et ces notions dans l'énoncé d'une Constitution claire quant à ses principes et ses objectifs.

- pouvoir par le peuple, délégué aux différentes instances des institutions, et pour le peuple,
- séparation nette de ces pouvoirs ainsi délégués,
- liberté d'expression, d'association, d'opinion et de création,
- garantie de ces libertés et des droits de l'homme en général,
- le pluralisme politique et l'alternance démocratique comme système de gouvernement,
- la primauté du social sur le politique et l'économique qui ne sont que voies et moyens à l'égard de l'objectif essentiel : l'homme.

Telles devraient être les idées essentielles d'une société qui se veut libre, juste et solidaire.

En ce qui nous concerne, et dans l'état actuel de la nation malgache, ces idées impriment leur marque au

mouvement, un mouvement qui pour réussir prendra le temps, un mouvement qui ne s'accommode pas de fébrilité ni d'impatience. Car il ne s'agit plus d'une libération de circonstance, mais d'un processus de démocratisation qui a désormais notre peuple et l'opinion internationale comme témoins.

Ce mouvement n'est pas isolé, et nous ne sommes pas les seuls à le prendre.

N'observons-nous pas, un peu partout, les avancées extraordinaires et les considérables progrès de la libération. Progrès en Union Soviétique, où l'élection des députés n'est pas moins significative que ces débats du Congrès qui remettent en cause toute l'histoire contemporaine soviétique. Progrès en Europe de l'Est, où l'aspiration à la démocratie se fait plus pressente qu'il existe une société civile organisée. Progrès dans d'autres zones aussi où, sous la poussée du basculement idéologique, des conflits anciens ont pu être réglés. Hier encore, deux pays africains farouchement marxiste-léniniste ont abandonné toute référence à Marx et à Lénine.

Ceux qui prétendent voir autrement le cours de l'histoire universelle sont les nostalgiques d'une idéologie surannée, porteur en son temps d'espoir démagogique, incapable de se vérifier dans le monde moderne d'aujourd'hui.

Les dictatures se font rares et les conflits armés se taisent peu à peu, faisant place à la vertu du dialogue.

Dialogue s'entendant par concessions réciproques dans un esprit de tolérance et avec la volonté de redresser les erreurs passées, pour construire ensemble un avenir meilleur. Ce dialogue est d'autant plus souhaitable et possible que l'intérêt de la collectivité est, en définitive, l'enjeu commun.

Se maintenir sur des positions rigides, si louables qu'elles soient, c'est vouloir pratiquer, sans exclusion des moyens, une politique politicienne, aux seules fins de conquérir le pouvoir pour le pouvoir.

Attention, dans ces conditions, à la loi du talion et à l'esprit revanchard et leurs conséquences sur la paix civile.

Ce dialogue concerne toutes les composantes de la nation et ne peut, en aucune manière, se limiter aux seules forces politiques, tant il est vrai que celles-ci ne représentent qu'une partie de l'opinion publique.

Pour le profit du plus grand nombre, le social, à savoir la réalisation du bien être et de l'épanouissement de l'homme, doit, par conséquent, avoir la primauté des objectifs, le politique et l'économique se chargeant des voies et moyens pour y parvenir.

C'est la voie juste pour concilier liberté et justice.

En tant qu'organisme apolitique vous appartenez de plein droit à ce concert des forces vives.

A ce titre, vous avez pris vos responsabilités et vous avez assumé pleinement votre rôle de témoin de notre histoire, mais comme l'histoire ne s'arrête pas, quel serait alors le devenir du C.N.O.E. à la fin de cette série d'élections ?

Vous étiez porteur d'espoir dans l'esprit de millions de nos compatriotes.

L'espoir qu'en marge des entreprises politiques, une dynamique civile, enfin, s'engage vers des horizons nouveaux et prometteurs. Cet espoir se fânera-t-il avec la floraison des élections ?

Personnellement, je souhaiterais qu'il ne soit pas ainsi car l'avènement de la démocratie ne dépend pas seulement d'une volonté politique et de la justesse d'un code électoral.

La vulnérabilité de l'électeur face à l'agressivité du langage politique, face aux manipulations et aux interprétations pernicieuses des textes, constitue un danger autrement plus grave, pour la démocratie qu'un régime de didacture.

De l'observation dont on ne mesure l'effet qu'à posteriori il vous faudra, je le crois, entreprendre la prévention bien avant les échéances électorales.

Votre existence tient à ce que, d'un côté il y a risque de fraude et que de l'autre, l'opinion n'est pas en mesure de contrecarrer elle-même ces fraudes.

L'espoir que vous avez fait naître, vous condamne donc à continuer votre action tant que les termes des équations ne tendent pas vers zéro.

Vous êtes, en quelque sorte, la préfiguration des institutions démocratiques jouant pleinement le rôle de garde fou.

Il ne s'agit nullement de formation politique qui incombe aux seuls partis politiques dans le cadre de leurs propres idéologies ou doctrines. Bien plus, l'impact de votre prévention doit se situer au-delà, c'est-à-dire, au niveau du sens critique, précisément à l'égard de la propagande partisane.

Certes, celà est peut-être du ressort de l'instruction civique institutionalisée, mais les limites de l'enseignement officiel ne touchent que les citoyens à préparer pour le futur, en attendant la nation a besoin d'électeurs adultes politiquement, capable de faire un choix quant à la façon dont ils veulent être gouverné.

C'est un travail de longue haleine qui ne souffre, comme il a été dit plus haut, ni de fébrilité ni d'impatience.

D'autre part, il faudra bien que quelqu'un prenne en compte ce que la politique délaissera par nature et qui est pourtant indispensable à l'exercice véritable de la démocratie.

C'est dire, combien votre tâche a été et reste délicate si tant est que vous êtes déterminés à aller jusqu'au bout.

J'espère que cette bien modeste contribution, apportée à vos réflexions, vous permettrons de faire le choix juste en ce qui concerne le devenir du C.N.O.E.

En terminant, je me demande anxieusement et tardivement peut-être si telle est votre réelle préoccupation du moment.

Ne connaissant pas le thème du colloque, je n'ai fait que répondre, avec toute ma bonne volonté, à l'appel dont vous m'avez honoré. Pardonnez-moi, dans ces conditions si mon intervention ne touche que le domaine qui est censé être le mien.

Je vous remercie de votre attention.

E. - NY LALAMPANORENANA

Ramatoa Jeanine RAZAFINTSALAMA, Avocat Général près la Cour d'Appel, no mpandahan-teny nanao famelabelarana mikasika ny Lalàmpanorenana. Jery kina no nataony.

INONA NO ATAO HOE LALAMPANORENANA

Raha anaovana topi-maso ny hetahetan'ny Vahoaka Malagasy hatramin'ny niverenan'ny Fahaleovantenany dia tsapa fa mikatsaka hatrany izay rafitra mahomby hitondrana ny besinimaro ho amin'ny fiainana mirindra

manaja ny maha-olona, anjakan'ny rariny sy hitsiny, mivelatra sy mitombo ara-toekarena, sosiahy, koltoraly.

Ny tetika sy sori-dàlana hahatongavana amin'izany dia voalohany ny fananganana Lalàmpanorenana na Constitution :

- azo ambara fa amboaran-tsoratra milaza sy mametra ny zo aman-kasin'ny olona tsirairay tokony hajain'ny Mpitondra Fanjakana izy io ; manoritra mazava na tsy manoritra izay tsangan-kevitra (socialisme - capitalisme) heverina fa ahatratarana ny zava-kendren' ny Firenena, ary arak'io tsangan-kevitra io no anorenana andrim-pahafana izay omena firafitra sy lamina hampijoro ny fombam-panjakana na "Système, régime politique" ahatratarana ny tanjona nifanomezana.

NY ZAVA-MISY ETO MADAGASIKARA

"Ny Boky Mena sy ny Lalàmpanorenana"

Tamin'ny taona 1972 moa dia nanamarika ny Vahoaka fa na teo aza ny Fahaleovantenan'i Madagasikara dia mbola fiasan'ny Mpanjanantany amin'ny endrika vaovao ireo Mpitondra teo aloha, ka tsapan'ny Vahoaka fa tsy nahomby ny fitondrana tamin'izany ary niharan'ny fahavoazana lalina ny Firenena, ka dia nitady tetika vaovao hanarenana sy hampivoarana ny Firenena izy ; ohatra tamin'izany "Tolo-kevitra ho fanarenam-pirenena natolotry ny "Intersendikaly" fivondronana Sendika miisa fito tonta izay namolavola izany "tolo-kevitra" izany nanomboka ny 27 may ka hatramin'ny 31 aogositra 1972.

Raha tonga ny 1975, dia noraisin'ny Fanjakana vaovao ho banjina ny hetahetam-bahoaka nitaky fahafahana sy fandrosoana ka narosony ho fomba fikatsahana an'izany ny "Revolisiona Sosialista Malagasy" izay nanolotra

fiovam-penitra mahery vaika mba hanapotika ny rafitra politika teo aloha izay noheverina fa tsy nahavita azy. Teo no niseho ny Boky Mena izay nitondra ny lohateny hoe : "Fototra iorenan'ny Revolisiona Sosialista Malagasy" - Izy io dia mirakitra fitsipi-piainana vaovao izay nantenaina fa tsy maintsy mahenika ny fiainana andavanandro eo amin'ny fiaraha-monina satria hitondra fiovan'ny toe-tsaina, hampirindra ny foto-kevitra sosialista amin'ny zava-misy iainana. Voakasik'io fitsipi-piainana vaovao io ny rafitra rehetra eto amin'ny tany sy Fanjakana - Io "Boky Mena" io no "lasitra" fiasana eto amin'ny Firenena.

==> ka avy ao izany ny Lalàmpanorenana hazavaina

==> avy ao ny sori-dàlana ankapobeny amin'ny rafitra rehetra politika, sosialy, koltoraly izay ho fintinina ao amin'ny Lalàmpanorenana.

Ny Lalàmpanorenana Repoblika tamin'ny 30.12.75. dia nivoaka tao amin'ny Gazetim-Panjakana tamin'ny 31.12.75. laharana manokana.

Ny Lalàmpanorenana tamin'ny 1972 moa dia nametraka andrim-panjakana vonjy maika izay tokony notazonina hatramin'ny taona 1977 - Ny Prezidà RATSIRAKA anefa raha te-hampiorim-paka haingana ny safidy Sosialista ao anaty Boky Mena dia nanao "meeting" tamin'ny 7 novambra 1975 ary nanambara tamin'ny Vahoaka fa hisy "referendum" alohan'ny faran'ny taona 1975.

Natao ny referendum ny 21.12.75. ary fanontaniana "telo" no tsy maintsy novaliana eny na tsia. Toy izao ilay izy amin'ny teny frantsay :

"Pour une nouvelle Société, pour faire régner la Justice et l'Egalité sociale, acceptez-vous la Charte de la Révolution Socialiste, la Constitution qui sera son

application et le Capitaine de Frégate Didier RATSIRAKA comme Président de la République ?"

Raha sintonina avy amin'io tenin'ny Fitsapana hevi-bahoaka io ny Lalàmpanorenana dia hita fa mitovy toerana amin'ny Boky Mena izy. Anefa raha arak'io Referendum io (izay "plébiscite" no tokony ho anarany) dia iray ihany tahaky ny Trinité (Ray - Zanaka - Fanahy Masina) ny

=> Boky Mena - Lalàmpanorenana ary ny Prezidà RATSIRAKA;

Izany dia milaza sahady fa rehefa tsy eo intsony ny Prezidà RATSIRAKA dia tsy afaka hampiasa ny Boky Mena sy ny Constitution io intsony ny Firenena fa tsy maintsy manao Constitution vaovao.

INONA NO ZAVA-PONOSIN'NY LALAMPANORENANA ?

Mizara 11 ny lohatenin'ny Lalàmpanorenana akoatry ny savaranonando ka esorina amin'ny fanazavana ny mikasika ny Fitsarana Avo (and. faha-87) ny Fitsarana Ambony momba ny Lalàmpanorenana (and. faha-88 ka hatramin'ny 97) - Ny amin'ny Komity Miaramila momba ny Fampanandrosoana (98-99) (tsy voakasiky ny asantsika) ny amin'ny Fitsinjaram-pahefana (100 à 104) (efa misy manao) - ny fepetra teteza-mita sy farany (109 - 118).

a/ Ny Savaranonando (Préambule)

Dia mampomba avy hatrany amin'ny Boky Mena - Izy io dia tsy milaza ny lasa ara-tantara ny Fitondrana teo aloha mba hampahafantatra izay antony handaozana ny tsy mety na handraisana ny mety ohatra ny fiainana repoblikana teo aloha, tsy milaza ihany koa ny antony anaovana fiovam-penitra mahery vaika.

b/ Eo amin'ny foto-kevitra ankapobeny (Principes généraux)

Tsy dia misy ifandraisany amin'ny Savaranonando fa dia mametraka ny foto-kevitra momba ny lamina hitondrana ny Firenena Malagasy amin'ny fanononana fa ny Fokonolona izay fiombonambe sosialista sy demokratika no fototra iorenan'ny Fanjakana - ny R D M dia iray tsy mivaky nefa misy fitsinjaram-pahefana.

Republika : ny Vahoaka no mifidy ny solontenany amin'ny alàlan'ny "suffrage universel".

Sosialista : manambara fa ny Fahefam-panjakana ny fananam-panjakana no ho lehibe indrindra eo amin'ny Tany sy ny Fanjakana (propriété d'Etat et Pouvoir public prédominant).

Démocratique : ny maro an'isa no tompon'ny fanapahana (ny maro an'isa nifidy am-pahalalahana ny solontenany)

Fokonolona : eo no mifototra ny fitsinjaram-pahefana, fa ity fitsinjaram-pahefana ity dia miatraika amin'ny Vondrom- bahoaka rehetra : Firaisana - Fivondronana - Faritany (and. 2).

Ny Fitsinjaram-pahefana (Na "décentralisation" dia karazana fandaminana ny fitondrana ka tsy tokony hatao ao anaty Constitution satria raha ohatra manapa-kevitra ny Fitondrana fa hanova io lamina io ho "déconcentration" dia tsy maintsy ovaina ny Constitution (révision), ny faritry ny Vondrom-bahoaka ihany no azo hovaina.

==> Manonona ny fahefan'ny Vahoaka koa ity fizarana ity :

Ny fanehoana izany dia amin'ny alàlan'ny "suffrage universel" : izany hoe amin'ny alàlan'ny

latsabaton'ny daholobe - io no ifidianan'ny Vahoaka ny solontenany sy hanonganany azy. Io no fomba demokratika voalaza momba ny fifidianana, fa misy koa fomba hafa demokratika dia ny fitsapana hevi-bahoaka (Referendum) ary koa latsa-bato eo anivon'ny Fokonolona (and. 3 - 5).

- ao amin'ny andininy faha-5 dia ahitana fa ny rari-ny sy ny hitsiny sosialista dia latsabaton'ny daholobe sy ny fanendren'ny Filohan'ny Repoblika ary izany koa no maha-ara-dalàna ny fitondrana repoblikana : ilay teny hoe ara-dalàna dia tsy mitombona satria ny solontenan'ny Vahoaka (ANP) no manao ny lalàna fa tsy ny latsabatom-bahoaka (tsy ilaina io ara-dalàna repoblikana io)
- ny andininy faha-6 kosa dia maneho ny ara-dalàna sy ny fitovian'ny tsirairay eo anatrehan'ny lalàna rehetra.
- ny andininy faha-7 dia mitaona ny Firenena hifantoka amin'io programa momba ny toe-karena sy politika izay tsy fanao ao anaty Lalàmpanorenana.

Io fahefan'ny Vahoaka io nefa dia noferana ho ao amin'ny :

Mandantehezam-pirenena miaro ny Revolisiona (FNDR)

Andininy faha-8 - 9 : io dia mampihena ny fahefan'ny Vahoaka satria manavakavaka ny olom-pirenena satria nahoana no hisy olona mahatsiaro tena sy tsy mahatsiaro tena - Misy izany ny avy hatrany dia very zo : tsy misy ny fitovian'ny zo sy sata amin'ny tsirairay : misy ny olona tsy manana afa-tsy ny zo hifidy fa tsy azo fidiana noho izy voasazy avy hatrany fa tsy mitolona ao amin'ny mandantehezana. Tsy manaraka ny demokrasia io andininy faha-8 sy faha-9 io.

d/ Ny zo aman'andraikitra fototra (droits et devoirs fondamentaux)

- Ny zo aman'andraikitra ny Fanjakana

Ny andininy faha-11, andininy faha-3 dia milaza fa manao fanelanelanana amin'ny adin'ny firenena roa tonta ny Fanjakana - Tsy ilaina anefa io fitsabahana amin'ny raharahan'ny Firenena hafa io satria fihamboana ho mpanelanelana amin'ny fifanolanana'ny firenena samy firenena (arbitrage international).

- Ny andininy faha-12 dia mifanohitra amin'ny andininy faha-8 sy faha-9 ; noho izany mihambo hampitovy ny olom-pirenena rehetra. Ny fahalalahana omena an'ny isam-batan'olona anefa dia miankina amin'ny fankatoavana zavatra maro izay voafetran'ny Boky Mena.

- Ny andininy faha-14 sy 15 dia jadam-panjakana raha manazava fa tsy misy ny fepetra ahazoana manao izany. Izany hoe ny Fanjakana dia tsy miantoka afa-tsy ny olona manaraka ny Lalàmpanorenana sy ny Lalàna : ka iza no hanombana izany ? Izay angaha ilay atao hoe : "affirmation gratuite" - ny fahalalahana'ny olona tsirairay aza dia mety ho foana mandrakizay (very zo) raha manampatra ny fahalalahana omen'ny Lalàmpanorenana sy ny Lalàna izy (andininy faha-16). Io filazana io dia fitsa-bahana tsotra izao amin'ny andraikitra ny ANP izay tokony hamaritra mialoha ny filazana heloka sy sazy.

Tsy misy Lalàmpanorenana manome sazy, eto anefa dia tsy arovana fa saziana na dia ny tsy manana asa sy mpirenireny aza (and. faha-34).

- Ny fanampian'ny Fanjakana amin'ny fahafahana misahana asa mifanandrify amin'izay manavanana ny tena eo amin'ny lafiny rehetra koa dia misy fetra

andininy faha-25 (Boky Mena) ary izany dia azavain'ny andininy faha-29 : ny Fanjakana tsy manampy afa-tsy ny Sendika ao amin'ny Vondrona FNDR ==> tsy ilaina io andininy io noho izany.

Raha tohizina ka dinihina ity fizarana ity dia hita ao amin'ny andininy faha-35 - 36 fa tsy manome fanantenana fahafahana loatra ny Fanjakana Malagasy fa miditra hatrany amin'ny filazana heloka mivantana ary mandrahona amin'ny famaizana mety hihatra.

Ny andininy faha-36 aza dia mamela malalaka ny Fanjakana hanao jadona (arbitraire) sy tena manonona famaizana ka tsy mahagaga raha misy ireny "opérations" ireny. Ny olana anefa dia tsy voapetraka ny atao hoe Fanjakana - aiza ny lalàna iankinan'ny filazana heloka - iza no hamantatra ny zava-kendren'ny Revolisiona atao hoe "simba".

- Ny zo aman'andraikitry ny tsirairay

Andininy faha-37 eto dia mazava fa omena ny tsirairay ny zo hanori-tokan-trano sy mandova - ny mivezivezy malalaka eo amin'ny tanin'ny Firenena raha tsy ohatra angaha ka tsy mahazo mandia faritany (interdiction de séjour) Andininy faha-38, mahazo manana finoana - malalaka ny fanompoam-pivavahana - manana zo hifidy sy ho fidiana (Andininy faha-40) (mifanohitra amin'ny andininy faha-8 ==> FNDR)

- manana zo hianatra (and. 41)

- manana zo hitady ny rariny sy ny hitsiny (and. 42)

Raha fintinina ny famakafakana vita hatramin'izay dia manambara ny mahagoavana ny fahefampanjakana, tsapa koa fa ny olona tsirairay dia voatery hiondrika amin'ny Boky Mena sy Lalàmpanorenana satria maro ireo sazy mety hihatra. Izany dia mampanify dia mampanify ny zo sy satan'ny tsirairay - Azo

anaovana fanamarihana koa fa ny fahasalamana dia tsy nohamafisina ho zon'ny Malagasy satria tsy naverina ao amin'ny Lalàmpanorenana.

Amin'ny andavanandro anefa ny andraikitra ny Fanjakana voalohany hatao hoe "ordre public" dia ny "Santé - Sécurité - Salubrité" (attributs essentiels de l'Etat).

e/ Ny firafitry ny Fanjakana

Mandrakariva ny fanononana ireo andrim-panjakana no mampisongadina ny "fombam-panjakana" (régime parlementaire - présidentiel - totalitaire - monarchique). Eto dia "présidentiel" - Fa ny tokony ho tsipihina avy hatrany dia ny tsy fisian'ny "fahefana mitsara" ; ka ny Fitsarana izany eto Madagasikara dia andrim-panjakana.

f/ Ny fahefam-pitondrana (Exécutif)

1. Ny Filohan'ny Repoblika (PRDM):

Eto dia andininy faha-47 no milaza amin'ny fomba hentitra fa ny Filohan'ny Repoblika no Filoham-panjakana. Izy no fara-tampony eo amin'ny fahefam-panjakana. Tsara ho marihana fa izany filazana izany dia varavarana mivoha amin'ny fanaparam-pahefana tsy refesi-mandidy raha tsy misy filazana hafa mametra izany.

Ny andininy faha-46 ka hatramin'ny faha-54 dia mitanisa ireo andraikitra manokan'ny PRDM, ny fomba fidianana azy - ny fomba fanoloana azy vonjimaika rehefa sendra banga vetivety ny toerana na sampona tsy azom-panafana : ny CSR tarihin'ny "Zokiolona" sy ny Governemanta no voatendry amin'izany.

2. Ny Filan-kevitra faratampon'ny Tolompiavotana (CSR)

Andininy faha-55 : Io no mpitandro ny Revolisiona Sosialista Malagasy miaraka amin'ny FNDR (Art. 8) koa raha tsy misy intsony izany ny FNDR dia foana ho azy ny CSR.

Eto dia mibaribary ao amin'ny andininy faha-56 izay manao hoe : "Eo am-pivorian'ny Filan-kevitra faratampon'ny Tolompiavotana ny Filohan'ny Repoblika no :

- manapaka

- mamolavola ... - miantso ny ANP na mandrava ... manapa-kevitra amin'ny fampisafidianana ny Vahoaka momba izay safidy fototra. Hatramin'ny andininy faha-59 dia ny PRDM ihany manapa-kevitra fa ireo CSR dia mihaino fotsiny.

Eto dia misy ny tsy fahazoana mampirafy raharaha (Art. 59) incompatibilité.

3. Ny Governemanta

Manomboka andininy faha-60 ka hatramin'ny faha-64 dia mazava fa sehatra fiasan'ny PRDM ihany koa izy io. Ny Praiminisitra dia tendren'ny PRDM ary tompon' andraikitra eo anatrehan'ny PRDM (fa tsy mba eo anatrehan'ny ANP). Ny PRDM no mahazo mandroaka azy.

Andininy faha-62 : Eo am-pivorian'ny Minisitra, ny Filohan'ny Repoblika hatrehana'ny Praiminisitra izay azony amindrana ny fahefana "sasantsasany" no :

- mampiasa ny fahefany ...

- mamolavola ny planina ankapobeny ...

- malolavola ny lalàna aroso any amin'ny ANP ...

Ny Praiminisitra anefa no mametraka fangataham-pitokisana amin'ny ANP amin'ny programan'asa eo an-dàlam-panatanterahana ka asiam-panovana (andininy faha-78) - Marihina fa tsy voatery hanolotra programa ny Governemanta.

4. Ny Antenimieram-pirenena entim-bahoaka - ANP

Io dia fahefana manao lalàna eo amin'ny andininy faha-65 ka hatramin'ny faha-75 dia tsy manam-pahefana ankoatry ny fandanianana lalàna raha tsy ny androatokon'ny Solombavambahoaka no mandany hevitra : ohatra ny fivoriana tsy ara-potoana (Andininy faha-69) - ny 2/3 anefa dia antoko tokana. Tsy afa-mihetsika izany ny ANP afa-tsy mandany ankoatry ny volavolan-dalàna narosony na naroson'ny PRDM dia ny mankato ny Hitsivolana noraisin'ny PRDM izay efa nanankery avy hatrany ka tsy maintsy hankatoavina na tiana na tsy tiana. Raha manao tolo-dalàna na sosokevitra aza ny ANP dia tsy maintsy ampahafantarina ny PRDM - CSR - ary ny Governemanta.

Ireo volavolan-dalàna nataon'ny Governemanta sy ny làlam-pitantanana ny volam-panjakana moa dia tsy maintsy laniana amin'ny alàlan'ny latsabato mahafaobe.

Izy koa dia tsy afaka miady hevitra ela momba ny volavolan-dalàna nataon'ny Governemanta fa azon'ny PRDM dikaina ny fahefany ka avoaka hanankery avy hatrany amin'ny Hitsivolana ary ampiarahiny amin'ny sosokevitra maromaro izany.

g/ Ny fifandraisan'ny fahefam-pitondrana sy ny Antenimieram-pirenena Entim-bahoaka

Andininy faha-76 ka hatramin'ny faha-82

Ny azo lazaina dia tsy misy ny fahafantaran'ny besinimaro an'izany - tsy misy ny adi-hevitra - tsy misy ny fanaraha-maso.

Andininy faha-77 : Ny CSR dia mahazo misolovaika ny ANP amin'ny alàlan'ny Hitsivolana amin'ny vaninandro elanelam-potoana tsy fivorian'ny ANP.

Andininy faha-81 : Mahazo mangataka famindram-pahefana izay tsy arahana fankatoavana.

- Eo amin'ny andininy faha-78 ny fangataham-pitokisana dia sarotra dia sarotra ny manatanteraka azy.

Ny fanehoana tsy fankasitrahana (Andininy faha-80) koa torak'izany, fa mitaky fandaniana hevitra amin'ny 2/3 ny ANP.

Alohan'ny famaranana ity fizarana ity dia mety ny handalovana vetivety ao amin'ny :

1. Referendum na fisafidianam-bahoaka : Izy io dia azo atao momba ny fandaminana fahefam-pitondrana na mikasika ny fomba fiasan'ny andrim-panjakana - Ny PRDM no mahazo manao tolo-kevitra rehefa manome ny heviny ny Governemanta. Raha ny ANP no manome tolo-kevitra dia tsy maintsy ny 3/4 no mandany izany ary mila ny faneken'ny Komitim-paritany.

2. Raha hanova ny Lalàmpanorenana : Andininy faha-105 ka hatramin'ny faha-108 dia mahazo manao tolo-kevitra ny PRDM + CSR + Governemanta na ny 1/3-n'ny mpikambana ao amin'ny ANP.

Ny ANP no mandany izany amin'ny 3/4-n'ny Solombavambahoaka

==> tsy misy hevitra hanovana ny Lalàmpanorenana izany raha tsy ny PRDM no te-hanova.

3. Ny Mpitsara :

Voalaza fa mahaleontena ny Mpitsara. Ny Fitsarana anefa dia tsy andrim-panjakana fa karazam-pahefana izay ny PRDM no miantoka ny fahaleovantenan'ny Mpitsara mpamoaka didy : tsy fahaleovantena iantohan'ny Lalàmpanorenana izany fa miankina amin'izay hevitra ny PRDM - Ny fiania-nany moa dia hoe : Ho fankatoavana sy fiarovana ny Revolisiona ...

Raha bangoina ny jery kianan'ny Lalàmpanorenana napetraka taminay dia izao no azo lazaina eo anatrehan'ny tokony ho faritan'ny atao hoe Lalàmpanorenana : Inona no zava-misy eto Madagasikara ?

- mivongana ho iray ny : Boky Mena ==> Sori-dàlana sosialista - Lalàmpanorenana fitaovana mamaritra azy ary ny Prezidà RATSIRAKA

Ka izany dia mampiseho fa tsy mahaleontena ny Lalàmpanorenana fa miankina tanteraka amin'ny tenan'ny Prezidà RATSIRAKA.

- Tsy afaka manara-dalàna mihitsy raha misy toe-javatra tsy maintsy hanovana ny Lalàmpanorenana raha tsy sitrapon'ny Prezidà RATSIRAKA irery ihany - (ne permet pas du tout l'alternance du pouvoir)

- Tsy misy ny demokrasia satria voageja ao anatin'ny Lalàmpanorenana ny safidim-bahoaka mety hiova.

- Ity Lalàmpanorenana ity dia mamoka heloka sy sazy (Andininy faha-16 - 35 - 36) Izany anefa dia tsy hita amin'ny Firenena manome lanja ny demokrasia.

- Eo amin'ny lafiny fandaminana ny fitondram-panjakana indray dia fomba présidentiel tricephal

(Président - CSR - Gouvernement) no voalaza anefa eo amin'ny fifandraisan'ny andrim-panjakana rehetra dia loha iray ihany no mitondra "monocéphale" satria ny PRDM daholo no manapaka ny zavatra rehetra fa sehatra fiasana daholo na ny CSR na ny Governemanta na ny ANP

Mifangaro ny fahefana rehetra :

- Tsy misy ny fanaraha-maso avy amin'ny ANP izay nofidian'ny Vahoaka satria na ny fangataham-pitokisana na ny fanehoana tsy fankasitrahana dia sarotra ny mampiasa azy satria koa tsy maintsy mifantoka amin'ny programa an-dàlam-panatan-terahana

- Ny Minisitra dia mahazo manao raharaha hafa izay tiany ho sahanina (pas d'incompatibilité) ka mety hisy filolohavana siny mihoatra ny roa aza, izay mitana azy ivelan'ny raharaham-panjakana.

- Ny ANP koa dia tsy afa-mihetsika satria misy ny "bloc parlementaire"

- Ny FNDR dia tsy demokratika satria manavakavaka ny olom-pirenena amin'ny filazana hoe : misy ny mahatsiaro tena, misy ny tsy mahatsiaro tena.

F. - CODE ELECTORAL

Maître Alisaona RAHARINIVONIRINA no nitarika ny fifanakalozan-kevitra mikasika ny Code électoral. Ho fehin'izay voalaza dia omena eto ny Projet d'amendements de l'Ordonnance n° 82-016 du 06 Mey 1982 mikasika ny fampiasana ny zo handatsabato novolavolain'ny Biraon'ny KMF tamin'ny Mey 1988. Isan'ireo namolavola izany i Maître RAHARINIVONIRINA. Fantatra fa sarotra ny manamboatra Code électoral mahafoaka ny heta-

hetan'ny rehetra satria mazàna izay lafy tsara ho an'ny sasany mety ho lafy ratsiny ho an'ny hafa. Hita fa anisan'ny zava-dehibe amin'ny fandrafetana izany Code izany (izay fehezan-dalàna) ny hisian'ny teny ieràna sy marimaritra iraisana eo amin'ny besinimaro. Koa marihina fa ireo sosokevitra voarakitra amin'ity "Projet d'amendements" ity dia santionany fotsiny hahitàna taratra izay fanovàna mety hatao. Azo analàna, azo anovàna, azo anampiana indrindra moa fa tsy nasiana andalana mikasika ny "recours".

PROJET D'AMENDEMENTS A L'ORDONNANCE N° 82-016

Article 5

Alinéa 1 et 2 sans changement.

Ajouter alinéa 3 : Deux mois avant chaque consultation électorale, un extrait de la liste électorale comprenant les électeurs de chaque Fokontany et de chaque Firaisampokontany sera affiché sur un panneau réservé à cet effet dans les bureau de ces collectivités décentralisées.

Article 7

Alinéa 1 (nouveau) ; Tout citoyen omis peut, dans le mois de l'affichage prévu à l'article 5, présenter sa réclamation.

Alinéas 2 et 3 sans changement.

Alinéa 4 (nouveau) : Les réclamations, formulées verbalement ou par écrit, sont reçues au bureau du Fokontany et inscrites par ordre de date sur un registre spécialement tenu à cet effet. Il en est donné un récépissé.

Les réclamations sont transmises au plus tard à l'expiration du délai d'un mois fixé à l'alinéa 1er, par les soins du Comité exécutif du Fokontany, et par voie hiérarchique, au Président du Comité exécutif du Fivondronampokontany.

Article 17

Alinéa 1 sans changement.

Alinéa 2 : Au lieu de "Du 15 décembre au 31 janvier de l'année suivante", mettre : "Du 1er décembre au 31 janvier de l'année suivante".

Le reste sans changement.

Article 28

Alinéa 1er : Supprimer "au moins vingt quatre heures".

Le reste sans changement.

Article 30 - (nouveau) Les emplacements sont attribués dans l'ordre d'arrivée des demandes qui doivent être formulées au plus tard dans les quarante huit heures après le jour du dernier délai de dépôt des candidatures.

Article 34 - (nouveau) L'Etat prend à sa charge les frais d'impression des bulletins de vote ainsi que leur acheminement et leur mise en place dans les bureaux de vote. L'absence à un moment quelconque du scrutin du bulletin d'un candidat ou d'une liste de candidats entraîne l'annulation des opérations dans le bureau concerné.

Article 39 - (nouveau) La liste des bureaux de vote doit être fixée dans tous les cas par arrêté du président du comité exécutif du Faritany, et ce quinze jours avant l'ouverture de la campagne électorale.

Toute modification apportée à cette liste, tout nouveau ou tout nouvel emplacement de bureau doit faire l'objet d'un arrêté rectificatif huit jours avant le jour du scrutin et porté à la connaissance du public par tous les moyens. La liste des bureaux de vote ainsi que les modifications y afférentes doivent être portées à la connaissance du public par tous les moyens appropriés.

Article 41 - Ajouter in fine : sur proposition du président du comité exécutif dont relève le bureau.

Article 43

Alinéa 1 et 2 sans changement.

Alinéa 3 (nouveau) : Les délégués peuvent être choisis parmi les électeurs de la circonscription ou parmi les électeurs d'autres circonscriptions. Dans le cas où un délégué vient d'une autre circonscription électorale, il peut voter au bureau de vote où il accomplit sa mission de délégué. Ses nom, prénoms, profession, domicile et résidence, ainsi que le numéro de sa carte d'identité et de sa carte d'électeur seront ajoutés sur la liste des électeurs appelés à voter dans ledit bureau. Mention en sera faite dans les procès-verbaux.

Avant l'ouverture du scrutin, les noms des délégués titulaires et suppléants doivent avoir été notifiés au bureau de vote ou par pli recommandé au président du comité exécutif du Fivondronampokontany.

Alinéa 4 : La notification, comportant obligatoirement les noms, prénoms, date et lieu de naissance des délégués ainsi que leurs adresses, est faite soit par le candidat ou le représentant de liste de candidature, soit par un ou plusieurs mandataires de candidat ou de représentant de liste de candidats désignés à cet effet.

Alinéa 5 : Le président du comité exécutif du Fivondronampokontany est tenu de délivrer récépissé de ces déclarations dès lors que les conditions fixées aux alinéas précédentes sont remplies. Ce récépissé sert de titre et garantit les droits attachés à la qualité de délégué.

Alinéa 6 sans changement.

Article 45

Alinéa 1 et 2 sans changement.

Alinéa 3 (nouveau) : Nulle force armée ne peut, sauf réquisition du président, être placée dans les bureaux de vote ni aux abords des lieux où se tient l'assemblée.

Alinéa 4 sans changement.

Article 46

Ajouter alinéa 1 : Le président du bureau de vote doit, avant de prendre une réquisition, consulter les membres dudit bureau, à l'exclusion de celui ou ceux qui font l'objet de la réquisition envisagée.

Alinéa 2 : Une réquisition ne peut avoir pour objet d'empêcher les candidats ou leurs délégués d'exercer le contrôle normal des opérations électorales ou toute prérogative prévue par les lois et règlements.

Article 47 bis

Les organisations poursuivant un but d'information et d'éducation civique peuvent se faire représenter par des observateurs dûment mandatés dans les bureaux de vote. Ces observateurs ne font pas partie du bureau de vote et ne peuvent en aucun cas intervenir dans le cours des opérations, sauf si leur avis est demandé par le président.

Article 52

Alinéa 1 sans changement.

Alinéa 2 : Cette carte est établie et signée par les soins du président du comité exécutif du Fivondronampokontany dans les conditions et sur modèle qui seront déterminés par décret. Elle comporte toutes les indications qui doivent figurer sur les listes électorales établies en vertu de l'article 5, ainsi que les numéro, date et lieu de délivrance de la carte d'identité nationale du titulaire. Sa validité est de cinq ans à compter du premier janvier de l'année de délivrance.

Alinéa 3 sans changement.

Supprimer l'alinéa 4.

Article 54 - (nouveau) : Les cartes sont remises à personne à chaque électeur après justification de son identité contre émargement du document qui lui sera présenté par l'agent distributeur.

Article 59 - Supprimer à partir de "ou par deux témoins... du bureau de vote".

Article 64 - Changer la première phrase par la rédaction suivante : "A son entrée dans la salle, l'électeur doit justifier de son droit de vote et de son identité, par la présentation d'une carte d'électeur ou d'une ordonnance du président de tribunal ainsi que d'une carte d'identité nationale ou de toute autre pièce d'identité".

Le reste de l'article sans changement.

Article 67 - Alinéa 1 : Le vote est constaté sur une liste d'émargement portant le numéro d'immatriculation, les

numéro, date et lieu de délivrance de la carte d'identité nationale, les nom, prénoms, profession, domicile et résidence des électeurs inscrits sur la liste électorale et appelés à voter dans le bureau considéré.

Alinéa 2 sans changement.

Alinéa 3 : En regard, après avoir déposé son bulletin dans l'urne, l'électeur appose sa signature ou, s'il ne sait pas écrire, ses empreintes digitales qui seront contresignées par un membre du bureau.

Article 69 - Ajouter à la fin de l'alinéa 1er : Dans le premier cas, il y a lieu de retrancher au hasard un nombre d'enveloppes égal à l'excédent constaté du total des enveloppes constatées dans l'urne. Ces opérations seront mentionnées dans le procès-verbal, auquel seront annexées les enveloppes retranchées, fermées et contresignées par les membres du bureau.

Le reste de l'article sans changement.

Article 71 - A supprimer.

Article 72 - Ajouter "et à tous les niveaux" entre "dans tous les locaux" et "ou s'effectue ces opérations".

Le reste sans changement.

Article 75 - (nouveau) : Le procès-verbal est rédigé dans la salle de vote aussitôt après la fin des opérations. Il est signé par les membres du bureau et les délégués des candidats.

Alinéa 2 à supprimer.

Article 75 - (nouveau) : Le procès-verbal est rédigé en autant d'exemplaires qu'il faudra pour que l'un reste déposé au secrétariat de la collectivité décentralisée concernée, pour qu'un autre, accompagné des pièces énumérées aux articles 69 et 75 ci-dessus, soit immédiatement adressé au président du comité exécutif du Fivondronampokontany qui le transmet sous pli scellé et recommandé au président de la commission de recensement général des votes, pour qu'un autre soit affiché à l'extérieur du bureau de vote et pour qu'un exemplaire soit remis à chaque délégué de candidat présent au moment du dépouillement.

Article 78 - Ajouter in fine : Il est expressément précisé que les délégués des candidats peuvent exercer les droits prévus à l'article 72 à ce recensement général.

Article 85

Alinéa 1 sans changement.

Alinéa 2 (nouveau) : La peine d'interdiction des droits de citoyen et de toute fonction ou emploi public, pendant cinq ans au moins et dix ans au plus, doit être prononcée lorsque l'auteur des délits prévus aux articles 79 et suivants a la quantité d'élu, de fonctionnaire ou d'agent de la force publique.

Alinéa 3 : Toutefois, ces dispositions ne s'appliquent pas aux agents de la force publique prévue par l'article 45 ci-dessus.

**G. - NY TRIBONALY MITSARA NY
KAONTIM-MPANJAKANA**

(Chambre des comptes de la Cour Suprême)

Ny mpandahan-teny dia Andriamatoa RAKOTOVAO Lalao, Président de la Chambre des comptes de la Cour Suprême.

I. - Nahoana no asiana fanaraha-maso ny fampiasana ny volam-panjakana ?

**A. - *Inona aloha no atao hoe volam-panjakana ?
(deniers publics)***

Ny atao hoe volam-panjakana dia ny vola ampiasain' ny Fanjakana foibe (Etat), ny Vondrom-bahoaka itsinjaram-pahefana (collectivités décentralisées) ary ny asam-panjakana nomena fahefana feno (Etablissement public).

Ny atao hoe volam-panjakana ihany koa dia ny vola ampiasaina ho amin'ny tombontsoan'ny rehetra (intérêt général) na ho amin'ny asam-panjakana (service public).

B. - *Nahoana no tsy maintsy araha-maso ny fampiasana azy ireny ?*

1) Satria volan'ny vahoaka rehetra izy ireny ka rariny raha asiana izany fanaraha-maso izany.

2) Ankoatr'izany, efa mihakely rahateo koa ny vola ampi asaina eto anivon'ny firenena.

3) Misy ihany ny foto-kevitra manambara raha vao manome vola ny Fanjakana foibe dia adidiny no manara-maso ny fomba fampiasana azy.

C. - *Inona marina aloha no atao hoe fanaraha-maso ?*

Midika zavatra maro ny atao hoe fanaraha-maso ; moa ve :

a) - fanaraha-maso "manambara fotsiny na aradalàna na tsia (contrôle de légalité)" ?

b) - fanaraha-maso "mikasika ny maha-mety na tsy maha-mety ny natao (contrôle d'opportunité)" ?

c) - fanaraha-maso mikasika "fanarahana ny toromarika napetraky ny Planina" ?

d) - fanaraha-maso "manambara raha tsara na tsia ny fitantanana na ny asam-panjakàna na ny orinasa" ?

II. - Inona kosa ny mahasamihafa ny Sampana mitsara ny kaontim- panjakàna sy ireo asam-panjakàna mpanara-maso.

1° - Ny Inspection Générale de l'Etat (IGE) : Iraka ny Présidence ny azy ary mikasika zavatra fisafoana na fanaraha-maso voafetra.

2° - Ny Contrôle financier dia fanaraha-maso ny lany (dépenses) mikasika zavatra iray ihany.

3° - Ny Cabinet d'Audit : fanaraha-maso mikasika ny maha marina na tsia ny voasoratra ao amin'ny bokimbola.

4° - Ny Commissariat aux Comptes dia manambara na aradalàna na tsia ny bokim-bola.

5° - Ary ahoana kosa ny andraikitry ny Sampana mikasika ny kaontim-panjakana ?

a) - Ny Chambre des comptes dia afaka mandray andraikitra na dia tsy misy fitoriana aza. Na dia tribonaly aza izy, satria mamoaka didim-pitsarana ; dia izay no mahasamihafa azy amin'ny tribonaly rehetra.

b) - Ny comptabilité dinihany dia tsy ny comptabilité - matière fa ny comptabilité-deniers, mikasika ny vola sy ny fampiasana azy.

c) - Ny fanaraha-masony dia aoriana ny "exercices" ary mikasika ny ankapoben'izy ireny.

d) - Azony atao ihany koa ny manana ny heviny mikasika ny fitantanana ny asam-panjakana na ny orinasa.

III. - Ahoana kosa ny ho avin'ny Chambre des Comptes

1° - Voalohany aloha, tsy misy ny double degré de juridiction ka tokony hasiana ny Chambre financière des Faritany. Tokony hapetraka izany ny décentralisation izay vao miakatra fitsarana ambony aty Antananarivo.

2° - Samihafa loatra ny sata mifehy ny mpanara-maso eto anivon'ny Firenena.

3° - Tokony homena fitaovana ampy ny Chambres des Comptes

4° - Farany, tokony hasiana sekoly tokana ho fanofanana ny mpanara-maso rehetra mba hitovy fijery daholo.

IV - FAMPIZARANA TANY AMIN'NY VAOMIERA

Efa raiki-tapisaka eo amin'ny fiainan'ny Vahoaka Malagasy fa ny fifidianana izay natao hatramin'izay ka hatramin'izao dia anjakan'ny hosoka sady tsy mandeha amin'ny fahamarinana. Izay eo amin'ny fitondrana ihany no mandresy amin'ny fifidianana ka mahatonga ny olona hihevitra fa "tsy misy hifidy andrian-tsy manjaka".

Ny andro fahatelon'ny zaika dia niantomboka ny asa tany amin'ny Vaomiera dimy. Miainga avy amin'ny fanontaniana telo ny fizarana. Ireto avy izany :

1.- Inona no vato misakana afahan'ny tsirairay maneho ny safidiny malalaka ?

2.- Fiofanana (fanabeazana) maharitra ny olom-pirenena ny tanjon'ny KMF, inona avy ny fomba heverinareo mety hanatantehana izany ?

3.- Hiatrika fifidianana VIP isika, ka inona no heverinareo azo ataon'ny KMF ?

Nentina teo amin'ny fivoriambe ny tatitry ny Vaomiera tsirairay ka izao no nisongadina tamin'izany :

A. - Tena mitombina ny fisian'ny KMF/CNOE satria mbola be ireo vato misakana tsy ahafahan'ny olom-pirenena malagasy maneho ny safidiny malalaka sy matotra. Ireto avy ireo vato misakana ireo raha aravona ny voalazan'ny Vaomiera :

* Ny tsy fahafantarana ny lalàm-pifidianana sy ireo fandrika mety ho hita ao. Ny rafitra an-kapobeny mihitsy no tsy manome fahafahana hisafidy. Ary nisy Vaomiera

nilaza fa ny lalàmpanorenana no tena vato misakana ny safidim-bahoaka malalaka satria izy io dia manome alàlana olona iray hanana fahefana feno sy anteraka eo amin'ny fitondrana (main-mise personnelle sur le pouvoir).

- * Ny tsy fitoviana eo amin'ny fampiharana ny lalàna ho an'ny daholobe. Ary io lalàna io dia tsy miaro ny rehetra.
- * Ny tsy fisian'ny demokrasia izany hoe : tsy mbola tena misy ny "liberté d'expression et d'opinion".
- * Ny tahotra izay avy amin'ny fisian'ny faneriterena isan-karazany na an-kolaka na mivantana. Mahatsiaro tsy manana mpiaro (Recours) na sehatra hitarainana. Eo ihany koa ny fiaraha-monina. Misy ny hena-maso.
- * Ny fahantrana.

B.- Noho ireo antony ireo dia niara-niaiky ny rehetra fa tokony hajoro ho rafitra maharitra ny KMF/CNOE, ka tsy hihanina fotsiny amin'ny fanaraha-maso ny fifidianana fa hirotsaka amin'ny asa fanabeazana ny Malagasy tsy ankanavaka, hahafantarany ny zo aman'andraikiny ka handraisany anjara feno amin'ny fampivoarana ny fiainam-pirenena amin'ny alàlan'ireto hevitra manaraka ireto :

* Fampiofanana (séminaire) maharitra na nasionaly na isam- paritra.

* Fifandraisana tsy miato eo amin'ireo mpikambana amin'ny alàlan'ny :

- bulletin de liaison,
- réseaux de communication.

- * Fiaraha-miasa amin'ny ONG na ny Groupes de pression azahoana mifandray amin'ny olona betsaka indrindra.
- * Fikarohana izay mety ho endriky ny fifandraisan'ny KMF/CNOE amin'ny Fiangonana.
- * Fampianarana any amin'ny sekoly mihitsy (ohatra : famerenana ny Instruction civique).
- * Fampiasana ny mass-média misy : Radio, tract, gazety ...
- * Fifandraisana amin'ny mpitondra.
- * Fifandraisana amin'ny "Ordre des Avocats" mikatsaka ny fiarovana ny olon'ny KMF/CNOE mirotsaka amin'ny asa.
- * Fanatonana antoko politika.
- * Fanaovana conférence-débat.
- * Fandalinana ny fihavanana sy ny foto-kevitry ny "Fanahy maha-olona".
- * Fametrahana na famohazana ny "éléments de contrôle".
- * Fanamafisana ny fiaraha-miasa amin'ireo fikambanana any ivelany.

D.- Raha mikasika ireo asa na fepetra azon'ny KMF ho raisina hatrehana ny VIP dia niara-nanaiky ny mpizaika fa tsara dia tsara ny "fisy" fa tokony ho tsorina izy ireny, ary hanome toro-làlana mirakitra ny fepetra tokony ho raisina mba tsy hisy ny hala-bato. Nisy ny nilaza fa tokony mamoka tahiri-kevitra mifono ireo fikafika rehetra.

V. - FANAPAHAN-KEVITRY NY FIVORIAMBE

A.- FANANGANANA NY FIKAMBANANA

Novakian'ny Comité Technique nanomana ny zaika ny volavolan'ny Fitsipika-fototra (statuts) hifehy ny KMF/CNOE. Nisy soso-kevitra maromaro natolotry ny mpizaika ary napetraka tamin'ny Comité Technique ny famitana an-tsoratra ny tena ho Fitsipika-fototra raikitra.

Voalazan'ny Fitsipika fa olona 26 no ho ao amin'ny Conseil National, ka 14 tendren'ny Fivoriamben'ny mpikambana ary ny 12 avy amin'ny Sections locales enina (roa isaky ny section).

Araka izany dia nanapa-kevitra ny mpizaika fa hatsangana ho rafitra maharitra ny KMF/CNOE, ka tsy hihanina na amin'ny fanaraha-maso ny fifidianana fotsiny fa hanohy ny asa fanabeazana ny olom-pirenena izay efa natomboka. Noho izany dia najoro ho fikambanana voafehin'ny Hitsivolana 60-133, ka ny Fivoriamben'ny mpizaika no Fivoriambe mpanorina.

Nankinin'ny Fivoriambe amin'ny Comité Technique ny fanendrena ny olona 14 ao amin'ny Conseil National. Aoriana dia handefa ny anaran'ireo solontenany ao amin'ny Conseil National ny Sections 6.

Hita ao amin'ny taratasy fanampiny (annexes) amin'ity tatitra ity :

- Ny Fitsipika fototry ny KMF - Komity Manara-maso ny Fifidianana. Fanabeazan'ny olom-pirenena, na CNOE - Education des Citoyens

- Ny anaran'ireo olona 14 ao amin'ny Conseil National.

B.- FANAPAHAN-KEVITRA NORAISIN'NY FIVORIAMBE

Rehefa nitohy ny fifanakalozan-kevitra, dia izao ny fanapahan-kevitra lanin'ny Fivoriambe :

NY BOKY MENA SY NY LALAMPANORENANA, VATO MISAKANA NY FAHAMARINAN'NY FIFIDIANANA

Ho fitandrohana ny fahamarinan'ny fifidianana ao anatin'ny fahalalahana tanteraka, dia noraisin'ny KMF/CNOE ho andraikiny tamin'ny Lasy Fiofanana nataony ny famelabelarana sy fanadihadiana mikasika ny Rafi-pitondrana sy Lalàna velona manankery eto amin'ny Firenena.

Tsapa tamin'izany fa :

1.- Mifono fanavakavahana ny fifidianana eto amintsika. Ireo olona atolotry ny antoko mikambana ao anatin'ny Mandatehezam-pirenena Miaro ny Tolompiavotana ihany no azo fidina ka izay rehetra tsy ao anatin'izany dia tsy manan-jo ho mpitondra ny tany sy ny fanjakana.

Io toe-javatra io dia mifanipaka amin'ny Fanambaràna eran-tany mikasika ny Zon'olombelona izay nankatoavin'i Madagasikara milaza ny fahafahan'ny tsirairay hanana ny safidiny malalaka ara-politika.

Ny fiainana amin'izany toe-javatra izany dia nampibaribary ny fanararaotan'antokon'olom-bitsy hanaovana ampihimamba ny fahefana.

Ny olom-pirenena tsy ankanavaka dia tokony ho afaka maneho ny heviny ary miditra amin'ny antoko na fikambanana politika izay tiany. Izany dia mitaky fanovàna ny lalàna mifehy ireo rafim-pitondrana ireo ka ny foto-piaingana dia ny fanafoanana ny "Mandateheza-na" ka hafahan'ny olona manangana malalaka antoko politika. Io fanovàna lalina io dia tsy maintsy mandalo amin'ny fisian'ny famelàna fijoroan'ny antoko isan-karazany. Mety hiteraka fandrànitana ara-poko, fanjakazakana, fanindrahindràna, herisetra, fasisma, sns... Nefa azo ferana sy sorohana mialoha izany tandindona izany.

2.- Miteraka fifandisoan-javatra sy disadisa amin'ny mpiara-belona ny fifamatoran'ny Lalàmpanorenana sy ny Boky Mena ho iray. Satria tsy anjaran'ny Fanjakana ny manery ny olompirenena hanaraka firehan-kevitra iray fa kosa ny antoko politika no manolotra ny programany sy ny fomba fahitany ny tokony hitondrana ny tany araka ny ideolôjia. Ny antoko eo amin'ny Fitondrana, vokatry ny safidim-bahoaka kosa dia tsy maintsy manaja ny rehetra ary ao anatin'izany ny vitsy an'isa eo ampanatanterahana ny lahatr'asany.

Noho izany :

- Tsy ankiandriandry ny tokony hanasarahana ny Lalàmpanorenana amin'ny Boky Mena ; ny Boky Mena dia ideolôjia amin'ny antoko iray ka tsy mety ho hevitra ny vahoaka manontolo. Ambony lavitra noho ny antoko ny Fanjakana izay miantoka ny soa iombonana sy ny tombontsoam-pirenena.

- Ny Prezidan'ny Repoblika tokony hiala amin'ny maha Filohan'ny antoko azy.

- Tokony hisaraka mazava ny fahefana mpanatanteraka, ny fahefana manao ny lalàna, ary ny fahefan'ny Fitsarana.

- Tsy tokony hafangaro ny raharahan'Antoko ankilany sy ny Tafi-bahoaka, ny Fitsarana ary ny raharaham-panjakana andaniny.

Marihina fa anjaran'ny hery velona rehetra ny fandinihina sy famolavolana lalàna fototra mikasika ny fiainam-bahoaka ankapobeny. Vonona hifarimbona amin'izany ny KMF/CNOE.

VI. - ANNEXES

A. - FITSIPIKA FOTOTRA (STATUTS)

Article 1 - CONSTITUTION - DENOMINATION

Il est créé entre les adhérents aux présents statuts une association dénommé CNOE - Comité National d'Observation des Elections et d'Education des Citoyens ou KMF - Fanabeazana ny Olim-pirenena ; régie par l'ordonnance n° 60-133 du 03 octobre 1960 et par les présents statuts.

Article 2 - SIEGE - DUREE

Le siège de l'association est fixé à Antananarivo - Ankadivato, Rue RAJAKOBA Augustin.

Il peut être transféré en tout endroit de la même ville sur décision du Bureau.

L'association est constituée pour une durée illimitée.

Article 3 - OBJET

L'association, indépendante de tout parti politique et s'inspirant de la Déclaration Universelle des Droits de l'Homme dont Madagascar est signataire, a pour objet :

- l'information et la formation des citoyens sur leurs droits et devoirs ;
- la protection des droits civiques ;
- et d'une manière générale, la recherche et la mise en oeuvre tant à Madagascar aux niveaux local et national

que sur le plan international, des voies et moyens nécessaires à la réalisation des objectifs ci-dessus.

Article 4 - MEMBRES

Peut être admis comme membre de l'association, toute personne de nationalité malagasy ou étrangère, remplissant les conditions suivantes :

- avoir signé un bulletin d'adhésion et s'être acquitté des droits y afférents ;
- être agréé par la section locale.

La qualité de membre se perd par :

- la démission ;
- le décès ;
- la radiation prononcée par le Conseil National.

Article 5 - RESSOURCES

Les ressources de l'association sont constituées par les cotisations des membres, les dons ainsi que les produits des différentes activités de l'association, dûment autorisées.

Article 6 - ORGANES DE L'ASSOCIATION

Les organes de l'association sont :

- les sections locales ;
- l'assemblée générale ;
- le Conseil National ;
- le Bureau.

Article 7 - ASSEMBLEE GENERALE

L'assemblée générale est composée des représentants des sections locales. Elle se réunit une fois tous les deux ans, sur convocation du Président de l'association, ou d'une manière extraordinaire, sur la demande, soit de deux sections locales, soit du quatuor des membres du Conseil National. Le délai de convocation est d'un mois.

L'assemblée générale approuve le rapport du Conseil National sur les activités et les comptes des deux années précédentes, vote le quitus de la gestion du Conseil, fixe le budget pour les deux années suivantes, définit l'orientation des activités de l'association et, d'une manière générale, statue sur toute question excédant les pouvoirs du Conseil.

L'assemblée générale peut régulièrement se réunir avec la présence effective et la représentation de la moitié de ses membres. Si ce quorum n'est pas atteint, une seconde assemblée convoquée dans les quinze jours, laquelle peut valablement délibérer, quel que soit le nombre des membres présents ou représentés.

Chaque membre peut représenter jusqu'à trois autres membres de l'association.

En réunion ordinaire, les résolutions de l'assemblée générale sont valablement adoptées à la majorité absolue des voix des membres. Chaque membre disposant d'une voix et d'autant de voix que de membres qu'il représente.

En réunion extraordinaire, tant pour la modification des statuts que pour la dissolution de l'association, la majorité est des deux tiers des membres présents et représentés.

Article 8 - SECTIONS LOCALES

La section locale, créée au niveau de chaque Faritany, regroupe les membres de l'association résidant dans le

Faritany et est administrée, au besoin, par un bureau local élu par lesdits membres et qui comprend un Président et un Secrétaire. La section locale se réunit en assemblée générale au moins une fois par an.

Article 9 - CONSEIL NATIONAL

Les membres du Conseil National sont élus en assemblée générale ordinaire. En cas de vacance, le Conseil a la faculté de se compléter.

Les fonctions de membre du Conseil National sont exercées à titre bénévole. La durée du mandat des membres du Conseil est de deux ans renouvelable.

Le Conseil est composé de vingt six membres au plus dont 14 au plus nommés par l'Assemblée Générale et deux représentants de chaque section locale.

Il nomme parmi ses membres un Bureau composé de :

- un Président ;
- Deux Vice-Présidents ;
- Un Secrétaire Général ;
- Un Secrétaire Général Adjoint ;
- Un Trésorier ;
- Un Trésorier-Adjoint ;
- Un Commissaire aux Comptes ;
- Des Conseillers.

Il se réunit, autant que nécessaire, sur convocation du Président de l'association. Les décisions du Conseil sont prises à la majorité des voix des membres présents et représentés. Un membre du Conseil peut représenter au maximum deux (2) de ses collègues.

Le Président représente l'association vis-à-vis de tous tiers, avec faculté de subdélégation.

Article 10 - DISSOLUTION

La dissolution de l'association est décidée par l'assemblée générale convoquée en réunion extraordinaire.

Dans ce cas, l'assemblée désignera un liquidateur et en fin des opérations de liquidation, statuera sur l'attribution de l'actif net.

Article 11 - REGLEMENT INTERIEUR

En tant que de besoin, un règlement intérieur sera établi par le Conseil National pour compléter les présents statuts et sera soumis à l'approbation de l'assemblée générale ordinaire.

Article 12

Tous pouvoirs sont donnés au porteur d'originaux de copies des présents statuts à l'effet d'accomplir toutes formalités prévues par la loi et les règlements.

Fait à Antananarivo, le 06 août 1989.

B. - LISITRY NY MPIZAIKA

ANTANANARIVO

Ramatoa sy Andriamatoa isany :

- ANDRIANASOLO De Gaule
- ANDRIANAIVO Félix
- ANDRIANTSIFERANA Marta
- ANDRIANANTENAINA Bruno
- ANDRIANANTENAINA Pierre
- BEANJARA Paul
- RABEMIAFARA RAZAFIMAMONJY
- RABEONY A. Fanomezantsoa
- RABEMILA Mira Max
- RABEMANANTSOA Rami
- BETIANA Bruno
- DAVID André Silamo
- FIDY ARISON Lala Juvence
- RAFAM'ANDRIANJAFY Jaona
- RAHARIMANANA Venance Patrick
- RAHARIVELINA Claude
- RAHARINARIVONIRINA Alisaona
- RAJOHARIVELO Léa
- RAKOTONDRABE Timon
- RAKOTOMANGA Adolphe
- RAKOTOARISOA Jean Marie
- RAKOTOVAO Martin
- RAKOTOARIMEFY
- RAKOTOARIMANANA Gaston Honoré
- RAKOTOVAHINY Sammuel
- RALAHITSIMBAZAFY Dieudonné
- RAMAMPIHIRATRA
- RAMAMBASOA Hery
- RAMAHOLIMIHASO Rahaga
- RAMAHOLIMIHASO Madeleine
- RAMAHOLIMIHASO Francine
- RAMIANDRISOA Robert
- RAMANGASOAVINA
- MANANJARA Augustine

- RASOLONDRAIBE Jean
- RATOVOJANAHARY Danielson
- RAZAFINDRAZAKA
- RAZAFINTSALAMA Charles
- RAZAFINTSALAMA Jeannine
- RAZAFINDRAVAO Marie Alinoro
- RAZAFIMANDIMBY Jean Chrysostome
- RAZAFIMBELO Lily
- RAZAFINDRAMIARANA Jean Claude

ANTSIRANANA

Ramatoa sy Andriamatoa isany :

- LEONCE Clément
- LEVA ANDRE BRUNO

FIANARANTSOA

Andriamatoa isany :

- RAKOTONIRINA Théophile Marie
- RALAIVAO Jean Marie

MAHAJANGA

Andriamatoa isany :

- RAKOTONDRASOA Henri Germain
- TOTOLEHIBE Jérôme
- RAZAFIMBAHINY Rodolphe
- RAZAFINDRATANDRA Armand

TOAMASINA

Andriamatoa isany :

- RALANITRA Georges
- TIDA Fidèle

TOLIARY

Andriamatoa isany :

- RAKOTOZANDRY Jean Christophe
- KAMBALAHY Jean Fidèle
- LAHA Gaston
- REMAMELO Zakaria
- MAHATOVO Sylvain

D. - NY FILAN-KEVITRA NASIONALY

Président :

- Bruno BETIANA

Vice-Président :

- Marta ANDRIANTSIFERA
- Seta Anjaravoahangy RASOLONJATOVO

Trésorier :

- Charles RAZAFINTSALAMA

Trésorier Adjoint :

- Ramiadamihaso RABEMANANTSOA

Commissaire aux comptes :

- Venance Patrick RAHARIMANANA

Secrétaire Générale :

- Madeleine RAMAHOLIMIHASO

Secrétaire Général Adjoint :

- Hery RAMAMBASOA

Conseillers :

- Norbert ANTILAHY
- Mira Max RABEMILA
- Alisaona RAHARINIVONIRINA
- Claude RAHARIVELINA
- Georges RANAIVOSOA
- Marie Marcelline RAZAFIMBELO

Mbola misy solon-tena roa avy any amin'ny Sections 6 manampy ireo olona 14 ireo.

FIZAHAN-TAKELAKA

TENTY FAMPIDIRANA	1
I. - FANOKAFANA	
A. Teny avy amin'ny Biraô	3
Hafatra avy amin' ny	
Cardinal Razafimahatratra	10
B. Topi-maso ny asan'ny K.M.F.	11
D. Tarehy marika azo tamin'ny	
fidianana 12 martsa 1989	18
II. - TANTITRA NATAO	
A. Ny zava-nisy	25
B. Inona no mahatonga izany ?	28
D. Noho izany tsy very ve ny fanantenana	
eto amin' ny firenentsika ?	29
III. - FANELABELARANA AVY AMIN'NY TEKNISIANA	
A. Ny olom-boafidy	30
B. Ny fifandraisan'ny VIP sy ny fonksionera	33
D. Ny demokrasia	35
E. Ny lalampanorehana	41
F. Ny Code electoral	54
G. Ny Tribunaly mitsara ny kaontim-panjakana	62
IV. - FIFAMPIZARANA TANY AMIN'NY VAOMIERA	65
V. - FANAPAHAN-KEVITRY NY FIVORIAMBE	
A. Fananganana ny Fikambanana	68
B. Fanapahan-kevitra hafa	69
VI. - ANNEXES	
A. Fitsipika fototra (statuts)	73
B. Listry ny mpizafika	78
D. Ny Filan-kevitra Nasionaly	80

Lalana Rajakoba Augustin - Ankadivato-Antananarivo
Tél. 231-74